

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНЖЕНЕРНИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ІМ. Ю.М. ПОТЕБНІ**

Кафедра управління та адміністрування

Кваліфікаційна робота(проект)

магістр

(рівень вищої освіти)

**НА ТЕМУ: УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ПРОЗОРОСТІ ТА
ВІДКРИТОСТІ У ДІЯЛЬНОСТІ МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ**

Виконав: студент другого курсу, групи 8.2812-пуа-2-дн
Спеціальності 281 «Публічне управління та
адміністрування»

(код і назва спеціальності)

освітньої програми Публічне управління та
адміністрування

(назва освітньої програми)

Погребняк Михайло Юрійович

(ініціали та прізвище)

Керівник: Ажажа М.А., професор кафедри управління
та адміністрування, доктор наук з державного управління

(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Рецензент Воронкова В.Г., зав.кафедри управління та
адміністрування, професор, доктор філософських наук

(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Запоріжжя
2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю.М. Потебні
Кафедра управління та адміністрування
Рівень вищої освіти магістр
Спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»
(код та назва)
Освітня програма Публічне управління та адміністрування

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри д.філос.н.,
проф.Воронкова В.Г. _____

«___» _____ 2024 року

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ (ПРОЄКТ) СТУДЕНТОВІ (СТУДЕНТЦІ)

Погребняк Михайла Юрійовича

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи (проєкту) Удосконалення механізмів прозорості та відкритості у діяльності місцевої влади

керівник роботи Ажажа М.А., професор кафедри управління та адміністрування, доктор наук з державного управління

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ЗНУ від «01» 09.2023 року № 636-С

2.Строк подання студентом роботи 01 березня 2024 р.

3.Вихідні дані до роботи 1. Формування плану. 2. Формування гіпотези дослідження. 3. Аналіз літературних джерел за останні п'ять років. 5. Методологія дослідження.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) 1. Теоретико-методологічні засади механізмів прозорості та відкритості у діяльності місцевої влади. 2. Аналітико-дослідницькі виміри напрямів удосконалення механізмів прозорості та відкритості у діяльності місцевої влади

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 1	Ажажа М.А., професор кафедри управління та адміністрування, доктор наук з державного управління	01.12.23	
Розділ 2	Ажажа М.А., професор кафедри управління та адміністрування, доктор наук з державного управління	01.02.24	
Нормоконтроль	Венгер О.М., к.п.н., доц. кафедри управління та адміністрування		

7. Дата видачі завдання 30 червня 2023 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	З'ясувати теоретичні засади механізмів прозорості та відкритості у діяльності місцевої влади	02.10.23	
2	Сформулювати понятійно-категоріальний апарат механізмів прозорості та відкритості у діяльності влади	21.10.23	
3	Розкрити методи та засоби удосконалення механізмів прозорості та відкритості у діяльності місцевої влади	15.11.23	
4	Виявити діагностику проблем механізмів прозорості та відкритості у діяльності місцевої влади	30.11.23	
5	Дослідити напрями удосконалення механізмів прозорості та відкритості у діяльності місцевої влади	17.12.23	
6	Запропонувати інструменти удосконалення механізмів прозорості та відкритості у діяльності місцевої влади	15.01.24	
7	Обґрунтувати складові сучасних механізмів прозорості та відкритості у діяльності місцевої влади	30.01.24	
8	Розробити практичні рекомендації щодо удосконалення механізмів прозорості та відкритості у діяльності місцевої влади	15.02.24	

Студент _____ М.Ю. Погребняк
(підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи (проєкту) _____ М.А. Ажажа
(підпис) (ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ О.М. Венгер
(підпис) (ініціали та прізвище)

АНОТАЦІЯ

Погребняк Михайло Юрійович. Удосконалення механізмів прозорості та відкритості у діяльності місцевої влади.

Кваліфікаційна робота для здобуття ступеня вищої освіти магістра за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування», науковий керівник М.А. Ажажа. Запорізький національний університет. Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю.М.Потебні. Кафедра управління та адміністрування, 2024.

В кваліфікаційній роботі розглянуто теоретико-методологічні засади механізмів прозорості та відкритості у діяльності місцевої влади. Розглянуто особливості напрямів удосконалення механізмів прозорості та відкритості у діяльності місцевої влади. Певна увага приділяється виявленню перспектив і недоліків напрямів удосконалення механізмів прозорості та відкритості у діяльності місцевої влади.

Ключові слова: ГРОМАДСЬКА УЧАСТЬ, ДОСТУП ДО ІНФОРМАЦІЇ, ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ, ПУБЛІЧНІ КОНСУЛЬТАЦІЇ, ВІДКРИТІ ДАНІ, ЗВІТНІСТЬ, ПРОЗОРІСТЬ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ, ВІДКРИТІСТЬ, ЗАЛУЧЕННЯ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

ABSTRACT

Pogrebnyak M. Improving the mechanisms of transparency and openness in the activities of local authorities.

Qualifying work for obtaining a master's degree in higher education, specialty 281 «Public management and administration», supervisor M. Azhazha. Zaporizhzhia National University. Engineering Educational and Scientific Institute named after Y. Potebny. Department of management and administration, 2024.

The qualification paper examines the theoretical and methodological principles of mechanisms of transparency and openness in the activities of local authorities. The features of directions for improvement of mechanisms of transparency and openness in the activities of local authorities are considered. A certain amount of attention is paid to the identification of prospects and shortcomings of areas for improvement of mechanisms of transparency and openness in the activities of local authorities.

Keywords: PUBLIC PARTICIPATION, ACCESS TO INFORMATION, ELECTRONIC GOVERNMENT, PUBLIC CONSULTATIONS, OPEN DATA, REPORTING, TRANSPARENCY OF DECISION-MAKING, OPENNESS, INVOLVEMENT OF PUBLIC ORGANIZATIONS

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

1.1. Методологія дослідження інформаційної політики органів публічного управління

1.2. Теоретичні засади інформаційної політики органів публічного управління

1.3. Понятійно-категоріальний апарат інформаційної політики органів публічного управління

Висновки до першого розділу

РОЗДІЛ 2. АНАЛІТИКО-ДОСЛІДНИЦЬКІ ВИМІРИ НАПРЯМІВ УДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

2.1. Нормативно-правове забезпечення інформаційної політики органів публічного управління в Україні

2.2. Зарубіжний досвід розвитку інформаційної інфраструктури органів публічного управління

2.3. Практичні рекомендації щодо удосконалення інформаційної політики України в умовах війни

Висновки до другого розділу

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

ВСТУП

Дослідження механізмів прозорості та відкритості у діяльності місцевої влади є надзвичайно актуальним в сучасному світі, де відкритість і доступність інформації стають основними принципами демократії та ефективного управління. Перш за все, це стосується забезпечення публічної довіри до владних структур. Громадяни мають право знати, як використовуються публічні ресурси, які рішення приймаються та як вони впливають на їхні життя. Прозорість і відкритість у діяльності місцевої влади є гарантією того, що влада працює на користь громадян, а не на користь окремих інтересів. Дослідження в цій області також допомагає виявити слабкі місця в механізмах прозорості та відкритості і розробити ефективніші стратегії для покращення ситуації. Враховуючи швидкі зміни технологій та суспільних вимог, постійне оновлення та вдосконалення цих механізмів є надзвичайно важливим. Наприклад, в контексті зростаючої кількості електронних засобів зв'язку та обміну інформацією, дослідження може визначити, які саме інструменти електронного урядування є найбільш ефективними для забезпечення прозорості та відкритості місцевої влади.

Отже, актуальність дослідження у цій області полягає в необхідності постійного вдосконалення механізмів прозорості та відкритості для забезпечення ефективного та демократичного управління на місцевому рівні.

Формування сучасної демократичної моделі політичного управління є результатом політичної активності громадян на всіх рівнях суспільства. Особливу увагу необхідно приділити питанню реальних політико-правових механізмів, які дозволяють громадянам брати участь в управлінні державними справами. Концепція участі громадськості базується на визнанні конституційних прав кожного громадянина в демократичному суспільстві користуватися певними політичними свободами. У зв'язку з цим також особливо важливим є досягнення певного соціального балансу, тобто

рівноправного представлення інтересів усіх соціальних верств у суспільно-політичному житті та врахування у відповідних державних управлінських рішеннях. В цьому випадку. Наступним питанням, яке відіграє особливо важливу роль, є участь громадян у процесі обговорення та формулювання політичних, соціально-економічних і культурних програм і проектів; вплив на рішення та контроль за їх виконанням. Саме цей аспект передбачає перерозподіл влади та закріплення цього перерозподілу в політико-правовій машині країни.

Дослідженню напрямків механізмів прозорості та відкритості у діяльності місцевої влади України присвячено праці багатьох зарубіжних та українських дослідників, таких як: Т. Вівшанта та Д. Кауфмана, К. Гуда, В. Карарго, Ф. Шоера, М.Ажжу, Е.Афоніна, В.Воронкову, І.Грищенко, Н.Гудима, Є.Тихомирову, Н. Крук, М. Лацибу, Д. Ляпіна, І.Мінаєву, В.Мельниченко, О. Крет, Р. Стадник, П. Надолішнього та інші.

Науковці зробили вагомий внесок у формування теоретико-методологічних засад прозорості та відкритості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, проте наукова розробка механізмів прозорості та відкритості у діяльності місцевої влади ще не має системного характеру.

Предметом дослідження є теоретичне обґрунтування удосконалення механізмів прозорості та відкритості у діяльності місцевої влади.

Об'єктом дослідження є процес формування механізмів прозорості та відкритості у діяльності місцевої влади.

Метою роботи є вивчення теоретичних основ формування та реалізації напрямів удосконалення механізмів прозорості та відкритості у діяльності місцевої влади.

Для досягнення поставленої мети були визначені такі основні завдання:

- визначити принципи, завдання та методи механізмів прозорості та відкритості у діяльності місцевої влади;
- розглянути проблеми, що виникають щодо прозорості та відкритості

у діяльності місцевої влади;

- проаналізувати світовий механізмів прозорості та відкритості у діяльності місцевої влади;

- провести аналіз системи управління прозорості та відкритості у діяльності місцевої влади;

- провести діагностування механізмів прозорості та відкритості у діяльності місцевої влади;

- навести основні напрямки удосконалення механізмів прозорості та відкритості у діяльності місцевої влади;

- надати пропозиції щодо впровадження механізмів прозорості та відкритості у діяльності місцевої влади.

У процесі дослідження механізмів прозорості та відкритості у діяльності місцевої влади можуть бути використані різноманітні загальнонаукові методи і прийоми, як: аналіз документів, який полягає в систематичному аналізі офіційних документів, законів, постанов, регуляторних актів тощо, які стосуються прозорості та відкритості у діяльності місцевої влади; емпіричні дослідження – проведення інтерв'ю з представниками місцевої влади, громадські обговорення, спостереження за роботою владних структур тощо для збирання первинних даних про стан прозорості та відкритості; порівняльний аналіз – аналіз механізмів прозорості та відкритості в різних регіонах або країнах для виявлення схожих та відмінних підходів, ефективних практик та проблем; квалітативне та кількісне дослідження – використання кількісних методів для отримання ширшого розуміння проблеми; системний аналіз дозволяє розглядати проблему прозорості та відкритості у діяльності місцевої влади як частину більшої системи, аналізуючи взаємодію різних складових та їх вплив на результат; дослідження впливу різних механізмів прозорості та відкритості на рівень корупції, якість прийнятих рішень, рівень задоволеності громадян тощо. Використання цих методів дозволяє здійснити глибоке та комплексне дослідження проблеми прозорості та відкритості у діяльності місцевої влади

та зробити обґрунтовані висновки та рекомендації.

Інформаційною базою дослідження механізмів прозорості та відкритості у діяльності місцевої влади є: офіційна статистика та документи (офіційні звіти, законодавчі акти, рішення місцевих органів влади, бюджетні документи, звіти про виконання програм та проєктів тощо); дослідження, аналітичні звіти та публікації від наукових установ, дослідницьких центрів, міжнародних організацій, громадських організацій та інших сторонніх джерел; медіа-джерела (новинні статті, веб-сайти, блоги, соціальні медіа тощо, які висвітлюють питання прозорості та відкритості у діяльності місцевої влади); бази даних, архівні матеріали, попередні дослідження та репозиторії, які містять інформацію про механізми прозорості та відкритості; висловлювання експертів у галузі публічного управління, правознавства, соціології, політології та інших відповідних галузях.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення механізмів прозорості та відкритості у діяльності місцевої влади.

Практичне значення отриманих результатів полягає у наданні конкретних рекомендацій, що створюють вагоме підґрунтя для формування механізмів прозорості та відкритості у діяльності місцевої влади.

Матеріали робіт та результати досліджень схвалюються на всеукраїнських науково-практичних конференціях, зокрема в міжнародній науково-практичній конференції «Формування цифрових компетентностей у процесі викладання дисциплін «цифрової гуманітаристики» та управлінсько-економічного циклу в умовах діджиталізації» 22-23 листопада 2023 року.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ МЕХАНІЗМІВ ПРОЗОРОСТІ ТА ВІДКРИТОСТІ У ДІЯЛЬНОСТІ МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ

1.1. Методологія дослідження механізмів прозорості та відкритості у діяльності місцевої влади

В умовах сучасної трансформації та змін проведення системних реформ у сфері суспільного життя об'єктивно посилило потребу в глибокому розумінні цілей і планів дій влади, насамперед органів місцевого самоврядування. Усталені та стереотипні погляди формуються рано, оскільки деякі з їхніх способів поведінки не зовсім зрозумілі та потребують ретельного пояснення. У цьому контексті вимога прозорості та відкритості у діяльності місцевої влади об'єктивно полягає у створенні та підтримці стабільного механізму узгодження інтересів, щоб влада та еліти могли досягти довгострокової спільноти на основі взаємної уваги. Зміст сучасної трансформації об'єктивно зумовлений необхідністю встановлення універсальних і єдиних правил гри для всіх національно-політичних суб'єктів з наданням суспільству ролі арбітра. У цьому сенсі запити на прозорість та відкритість використовувалися владою для звернення до суспільства та еліт. Сьогодні органи місцевої влади повинні переходити від старої системи взаємодії на основі індивідуальних домовленостей до універсальних і прозорих правил гри [5].

Поняття прозорості та відкритості у діяльності місцевої влади також пов'язане з комунікацією влади з суспільством і громадською думкою. Відповідно, сьогоднішня довіра до влади значною мірою стає можливою завдяки новим суспільним запитам, орієнтованим на відтворення ефективних державних інститутів. Однак уряди не можуть сформулювати політику,

засновану виключно на очікуваннях суспільства. У цьому контексті постає питання про розуміння суспільством цілей і змісту дій влади та раціональне усвідомлення ними цих дій. Саме у зв'язку з цим тема прозорості намірів влади набуває сенсу в суспільній свідомості.

У такому контексті, методологія дослідження механізмів прозорості та відкритості у діяльності місцевої влади може включати наступні кроки [24]:

1. Аналіз існуючих систем прозорості та відкритості: дослідження рівня прозорості вже існуючих механізмів управління на місцевому рівні, що включає аналіз законодавства, політик, процедур та практик, що впливають на доступ до інформації та відкритість прийняття рішень.

2. Вивчення потреб та очікувань громадськості: аналіз громадської думки, опитування та дослідження щодо переваг та очікувань щодо рівня прозорості та відкритості місцевої влади.

3. Оцінка ефективності існуючих механізмів: аналіз того, як ефективно працюють існуючі механізми прозорості та відкритості, виявлення слабких місць та можливостей для покращення.

4. Розробка рекомендацій з вдосконалення механізмів: на основі аналізу потреб громадськості та ефективності існуючих механізмів, розроблення конкретних рекомендацій щодо покращення прозорості та відкритості місцевої влади.

5. Впровадження та моніторинг: співпраця з органами влади для впровадження рекомендацій та моніторингу їхнього впливу на практику, що може включати розробку нових політик, зміну процедур або навіть законодавчі ініціативи.

6. Залучення громадськості та взаємодія з елітами: активна комунікація з громадськістю та елітами для забезпечення їхньої інформованості та залучення до процесу реформування механізмів прозорості та відкритості.

У процесі дослідження механізмів прозорості та відкритості у діяльності місцевої влади можуть бути використані різноманітні загальнонаукові методи [45]:

Метод аналізу документів – це систематичне вивчення офіційних документів, законодавчих актів, звітів, регуляторних документів та інших матеріалів, які містять важливі дані про процеси та політики, пов'язані з прозорістю та відкритістю у діяльності місцевої влади. Існує кілька ключових етапів аналізу документів у такому дослідженні: визначення джерел документів (спочатку необхідно ідентифікувати та зібрати різноманітні документи, пов'язані з діяльністю місцевої влади: офіційні звіти, рішення, закони, постанови, плани розвитку, бюджетні документи тощо); класифікація та категоризація документів (наприклад, за типом (законодавчі акти, звіти, регуляторні документи), за темою (бюджетування, закупівлі, прийняття рішень) або за часом (річні звіти, плани дій); аналіз змісту документів (інформація про політики, процедури, стандарти та практики, які стосуються прозорості та відкритості у діяльності місцевої влади); ідентифікація проблем та прогалин (виявлення недоліків у законодавстві, недостатня доступність інформації, нечіткість політик тощо); порівняльний аналіз (порівняння з аналогічними документами з інших місцевих установ або з рекомендаціями та стандартами від міжнародних організацій, щоб визначити, як механізми прозорості та відкритості впроваджуються в інших контекстах); формулювання висновків та рекомендацій щодо ефективності та потреб у покращенні механізмів прозорості та відкритості у діяльності місцевої влади, також розробляються рекомендації щодо подальших дій та політичних змін [27, 29].

Емпіричні методи дослідження відіграють важливу роль у вивченні механізмів прозорості та відкритості у діяльності місцевої влади, оскільки вони дозволяють отримати конкретні дані та відповіді від реальних учасників процесів управління. Наведемо кілька способів, які можуть бути використані у емпіричних дослідженнях [14]:

- проведення опитувань серед різних груп населення, включаючи мешканців міст та сіл, представників громадських організацій, бізнесу та інших зацікавлених сторін. Опитування може містити питання про

сприйняття рівня прозорості та відкритості у діяльності місцевої влади, відомість правил доступу до інформації, задоволеність роботою органів влади тощо;

- проведення інтерв'ю з ключовими представниками місцевої влади, громадськими активістами, експертами з питань демократії та прозорості, що дозволяє отримати глибше розуміння внутрішніх процесів та проблем, з якими зіштовхуються ці учасники;

- організація групових обговорень з мешканцями та представниками громадськості для обговорення питань прозорості та відкритості у діяльності місцевої влади. Цей метод дозволяє отримати різні точки зору та ідеї щодо того, як покращити прозорість та відкритість;

- проведення спостережень за реальними діями місцевої влади, наприклад, відвідання засідань місцевих рад або комітетів, моніторинг доступності інформації на веб-сайтах органів влади;

- вивчення конкретних випадків або подій (кейс-стаді), пов'язаних з прозорістю та відкритістю у діяльності місцевої влади, для зрозуміння динаміки та наслідків рішень.

Квалітативний аналіз текстів є важливим методом дослідження механізмів прозорості та відкритості у діяльності місцевої влади, оскільки дозволяє отримати глибше розуміння контексту, смислу та тонкощів текстів, які стосуються цих питань. Проаналізуємо кілька етапів, які можуть бути включені до квалітативного аналізу текстів у такому дослідженні [57]:

- ідентифікація релевантних документів: починаючи з офіційних заяв, законодавчих актів, звітів, веб-сайтів місцевої влади та інших текстових матеріалів, які стосуються прозорості та відкритості;

- формулювання кодувальних категорій: створення системи кодування, яка дозволить структурувати та аналізувати зібрані текстові дані, що може включати категорії, які відображають ключові аспекти прозорості та відкритості, такі як доступність інформації, процеси прийняття рішень, відкритість до громадських обговорень тощо;

– кодування текстів: систематичне розміткування текстових фрагментів відповідно до попередньо визначених кодувальних категорій. Цей процес може виконуватися вручну або з використанням спеціалізованих програм для аналізу тексту;

– спостереження за змістом текстів для виявлення патернів, тем, тенденцій та ключових проблем, які стосуються прозорості та відкритості у діяльності місцевої влади;

– розуміння та інтерпретація знайдених зразків та висновків у контексті досліджуваної проблеми, що включає аналіз зв'язків між різними категоріями та визначення їхнього значення для практики управління;

– порівняння результатів аналізу текстів з іншими джерелами даних, такими як результати опитувань, інтерв'ю або статистичних даних, для отримання більш повної картини ситуації.

Квалітативний аналіз текстів дозволяє ретельно дослідити та зрозуміти складні аспекти прозорості та відкритості у діяльності місцевої влади, забезпечуючи глибше розуміння контексту та реалій досліджуваної сфери.

Кількісний метод аналізу відіграє важливу роль у дослідженні механізмів прозорості та відкритості у діяльності місцевої влади, оскільки дозволяє отримати об'єктивні числові дані та виявити патерни, тенденції та зв'язки, які можуть бути невидимими на перший погляд [38]. Ось деякі способи, які можуть бути використані в кількісному аналізі:

- визначення рівня доступності інформації про діяльність місцевої влади для громадськості, що може включати кількість оприлюднених документів, статистику про доступність інформації на веб-сайтах владних органів тощо;

- вивчення обсягу та змісту інформації, яка надається місцевими органами влади, що може включати кількість документів, обсяг тексту, види інформації, яка доступна (наприклад, бюджетна інформація, рішення, звіти тощо);

- вивчення кількості та типу рішень, які приймаються місцевою

владою, а також процесів, які використовуються для прийняття цих рішень;

- здійснення опитувань або аналізу соціальних мереж для вимірювання рівня задоволеності громадян рівнем прозорості та відкритості у діяльності місцевої влади;

- вивчення бюджетних видатків та витрат місцевої влади на інформаційні кампанії, створення та підтримку веб-сайтів та інші ініціативи, спрямовані на підвищення прозорості та відкритості;

- вивчення змін в рівні прозорості та відкритості з часом для виявлення трендів та напрямків розвитку.

Порівняльний аналіз важливий для дослідження механізмів прозорості та відкритості у діяльності місцевої влади, оскільки дозволяє встановити різниці та спільні тенденції між різними органами місцевого самоуправління, регіонами або країнами [41]. Ось деякі підходи до порівняльного аналізу:

1. Порівняння між регіонами або країнами: може включати порівняння законодавчого середовища, доступності інформації, прозорості рішень тощо.

2. Порівняння між органами місцевого самоуправління може включати порівняння веб-сайтів місцевих влад, рівня доступності інформації, відкритості до громадських обговорень тощо.

3. Діахронічний аналіз у діяльності місцевої влади в різні періоди часу для виявлення змін та трендів, що може включати порівняння законодавства, кількості опублікованої інформації, ступеня відкритості рішень тощо.

4. Порівняння конкретних практик, програм або ініціатив, спрямованих на підвищення прозорості та відкритості у діяльності місцевої влади, між різними органами місцевого самоуправління або регіонами.

5. Крос-країні порівняння для виявлення міжнародних стандартів, кращих практик та можливих областей для покращення.

Порівняльний аналіз дозволяє виявити схожі та відмінні аспекти у діяльності органів місцевого самоуправління, зрозуміти чинники, які впливають на рівень прозорості та відкритості, і надає можливість для використання кращих практик та рекомендацій для покращення діяльності.

Системний аналіз відіграє важливу роль у дослідженні механізмів прозорості та відкритості у діяльності місцевої влади, оскільки дозволяє розглядати ці питання як складну систему, що включає в себе різноманітні взаємозв'язки та впливи [56]. Ось деякі аспекти системного аналізу, які можуть бути застосовані у цьому контексті:

1. Визначення системних компонентів – ідентифікація основних складових частин системи прозорості та відкритості у діяльності місцевої влади, таких як законодавство, інформаційні ресурси, процеси прийняття рішень, спілкування з громадськістю та інші.

2. Аналіз взаємозв'язків – вивчення взаємодії між різними компонентами системи та визначення, як ці взаємозв'язки впливають на рівень прозорості та відкритості. Наприклад, як законодавство впливає на доступність інформації або як процеси прийняття рішень відображають громадську участь.

3. Ідентифікація структурних та поведінкових змін – аналіз того, які структурні та поведінкові зміни можуть вплинути на функціонування системи прозорості та відкритості місцевої влади. Наприклад, зміни в законодавстві, політичний контекст, технологічні інновації тощо.

4. Оцінка впливу зовнішніх факторів, таких як соціо-економічні умови, громадський тиск, міжнародні стандарти, на ефективність системи прозорості та відкритості.

5. Розробка стратегій для покращення функціонування системи. Це може включати пропозиції щодо змін у законодавстві, впровадження нових технологій, підвищення громадської участі тощо.

6. Системний аналіз дозволяє глибше розуміти складну природу системи прозорості та відкритості у діяльності місцевої влади та розробляти комплексні стратегії для її покращення. Він сприяє виявленню ключових проблем та можливостей для впровадження змін, спрямованих на підвищення рівня прозорості та відкритості.

Таким чином, проаналізовані методи допомагають отримати глибше

розуміння механізмів прозорості та відкритості в діяльності місцевої влади та виявити можливі шляхи їх вдосконалення; дозволяють зібрати різноманітні дані та поглибити розуміння механізмів прозорості та відкритості у діяльності місцевої влади з різних перспектив. Комбінування цих методів може забезпечити більш повну картину ситуації та підтримати розробку ефективних рекомендацій для покращення практик управління.

1.2. Теоретичні засади прозорості та відкритості у діяльності місцевої влади

Прозорість та відкритість у діяльності місцевої влади відображаються через різні аспекти, які засновані на двох основних принципах:

Прозорість означає, що органи влади надають інформацію про свою діяльність, процеси та результати роботи відкритим та доступним способом (наприклад, оприлюднення рішень, звітів, розпоряджень та інших документів, які стосуються діяльності органів влади, на веб-сайтах, в оголошеннях тощо).

Відкритість означає, що органи влади активно залучають громадян до участі у виробленні та реалізації політик та рішень (наприклад, організація громадських обговорень, консультації, громадські слухання, впровадження громадського бюджету та інші механізми для залучення громадськості до прийняття рішень).

Відкритість і прозорість є головними вимогами до здійснення влади в демократичній державі. За відсутності таких вимог соціальний контроль за діями влади можливий лише за умови «прозорості» влади, тобто наміри уряду є публічними та відкритими, а міра, в якій дії особи відповідають закону та можуть бути визначені, є добросовісною.

Слід зазначити, що сьогодні і донині вимоги суспільства до влади

значно підвищуються, про що свідчить тривале стереотипне ставлення до влади, в якому образ тотальної корумпованості влади фіксується переважно на рівні народної свідомості. Таким чином, це особливим чином виражає потребу у більш прозорій, відкритій та передбачуваній державній політиці, яка забезпечує консенсус між органами публічної влади та визначає нові технології для формування національної політики.

Водночас слід підкреслити, що, аналізуючи зміст поняття «прозорість», вчені виділяють у ньому декілька значень: використовують, коли хочуть підкреслити поширеність і важливість тіньової політики та відносин, а також лобіювання корпоративних інтересів окремих елітних груп над державними інтересами. У цьому контексті вимога встановлення прозорості управління звучить як бажання підвищити ступінь відкритості та публічності управління, особливо у важливих сферах прийняття політичних рішень. Це відображає прагнення політичного класу (більшості можновладців) посилити роль офіційних механізмів і каналів взаємодії з владою та офіційними центрами прийняття рішень.

Оприлюднення результатів сесій на сайті ради відображає прозорість, оскільки це надає громадськості доступ до інформації про роботу органів влади. Організація громадських слухань та впровадження громадського бюджету відображають відкритість, оскільки це залучає громадян до активної участі у прийнятті рішень та виробленні політик, що відповідають їх потребам та інтересам.

Прозорість у діяльності місцевої влади передбачає доступність та відкритість інформації про рішення, процеси та дії органів місцевого самоврядування. Це важливий принцип сучасного демократичного управління, який має кілька ключових аспектів:

1. Публічна інформація та документи. Місцеві владні органи повинні регулярно публікувати інформацію про свою діяльність, зокрема, засідання, прийняті рішення, розписки, розпорядження, бюджети, звіти тощо. Ця інформація повинна бути доступна для громадськості через веб-сайти,

оголошення та інші канали зв'язку.

2. Громадські обговорення та консультації. Місцеві владні органи мають проводити громадські обговорення та консультації з мешканцями щодо важливих питань, що стосуються їх інтересів та потреб. Це дозволяє враховувати думку громадськості при ухваленні рішень та забезпечує більшу легітимність влади.

3. Фінансова прозорість. Органи місцевого самоврядування повинні публікувати інформацію про свої фінансові потоки, бюджетні розписи, витрати та доходи. Це дозволяє громадськості контролювати використання публічних коштів та виявляти можливі випадки корупції чи недбалості.

4. Прозорість в прийнятті рішень. Механізми ухвалення рішень та процедури прийняття рішень органами місцевого самоврядування повинні бути прозорими та відкритими, що включає публічні обговорення, засідання, звіти та врахування інтересів громадськості.

5. Відкритий доступ до інформації. Місцеві владні органи мають створити системи, що забезпечують доступність та відкритий доступ до інформації про діяльність та рішення (наприклад, створення електронних порталів, баз даних та інших інструментів для зручного доступу до інформації).

6. Взаємодія з громадськістю. Органи місцевого самоврядування повинні активно співпрацювати з громадськістю, відкрито відгукуватися на запити та пропозиції громадян, забезпечувати можливість звернення до них з питань та проблем.

Прозорість та відкритість у діяльності місцевої влади є важливими складовими сучасного демократичного управління, що сприяють підвищенню довіри громадськості до владних органів та забезпечують ефективніше та відповідальніше управління на місцевому рівні.

Відкритість, прозорість і підзвітність влади є однією з основних засад демократичного громадянського суспільства. З початку сучасної історії України особлива увага приділялася принципам прозорості, відкритості та

підзвітності влади – основи демократичного врядування. Закон України «Про інформацію» в 1992 році (перша редакція) гарантував «відкритість, доступність інформації та свободу її обміну» [12]. Відтоді українське законодавство досягло значного прогресу в підвищенні прозорості в багатьох сферах та державних установах. Однак деякі питання залишаються невирішеними і потребують вирішення.

У перші роки розвитку демократичних суспільств участь громадян у державотворенні не була рідкістю обмежуватися одним голосом кожні кілька років. Прозорість і відкритість управління є необхідними чинниками для того, щоб участь громадян у формуванні державної та місцевої політики стала більш значущою. Тому доступ до інформації про діяльність влади, інформацію про майбутні плани та участь громадськості у висловленні думок роблять роль громади більш важливою та значущою.

На думку О. Шпортько відкритість «характеризується свободою поширення та отримання інформації від органів публічної влади за наявності розумних, установлених законом обмежень» [63]. Деякі автори зазначають, що «відкритість є функціональною характеристикою влади до прояву її діяльності. Можна сказати, що лише тоді, коли дії влади є публічними, люди можуть зрозуміти дії влади» [54].

На думку В. Мельниченко відкритість «передбачає можливість громадян брати активну політичну участь» [44].

У законодавстві часто вживається слово «відкритість», однак цей термін не має прямого визначення. Однак, крім поняття «відкритість», також використовують терміни «прозорість» і «транспарентність».

Деякі автори розрізняють відмінності між цими термінами. В.Мельниченко вважає, що прозорість характеризується пасивністю візуалізації інформації, а відкритість – це вже дія [44]. Дослідники Е.Афонін і О.Сушій, вважають, що «відкритість», «прозорість» і «гласність» слід об'єднувати з більш широким поняттям «транспарентність». Тому, розкриваючи іншомовне трактування слова «transparency» та його

використання в англomовному контексті, дослідники зазначають: «У сучасній вітчизняній літературі поняття «transparency» суттєво поєднується з «прозорістю» та «відкритістю» разом, ці терміни часто вживаються як синоніми понять «гласність» і «публічність». Найчастіше значення поняття прозорості пов'язують із відкритістю до інформації соціальних, економічних і політичних процесів» [6].

За часів незалежності Україна законодавчо закріпила механізм отримання інформації, щоб зробити владу та державне управління більш прозорою та відкритою, а також запровадила та розвинула механізми електронного урядування. Процес розвитку триває і сьогодні.

Одним із чинників, що забезпечують відкритий та прозорий діалог між владою та громадськістю, є різноманітні форми інформаційних стратегій. У певному сенсі вони є вираженням демократичного характеру влади, оскільки під громадським контролем уряд змушений відмовлятися від секретності й детально розкривати зміст своєї діяльності. Було доведено, що демократія може повноцінно й ефективно функціонувати лише тоді, коли громадяни країни поінформовані про поточні проблеми у формуванні та реалізації національної політики, щоб вони могли брати участь в ефективних дискусіях щодо прийняття урядових рішень. Участь громадськості у процесі формування національної політики також досягається через вплив ЗМІ на прийняття рішень з загальнодержавних питань та різноманітність форм публічного інформування. Ці тенденції створюють умови для політичного тиску та суспільних вимог в обхід традиційних систем політичного представництва та напряду до владних структур.

Однією з форм взаємодії держави і суспільства є державна комунікація. При розгляді цього питання особливу увагу слід звернути на розуміння змісту державної комунікації. Комунікаційна діяльність держави має здійснюватися на двох рівнях, а саме: реагувати на суспільні запити і таким чином набувати легітимності своїх рішень.

З цієї точки зору головним є питання контролю громадської думки та

створення ефективного та достатнього механізму впливу на громадську думку. «Моніторинг громадської думки є обов'язковою умовою діяльності влади, оскільки діяльність влади базується на інформації про емоції громадян, погляди на проблеми та вимоги. Вплив на громадську думку є частиною наслідків діяльності влади, яка потребує прозорості та легітимності діяльності влади». Хоча державна комунікація має властиві індивідуальні особливості міжособистісної комунікації, при вирішенні цих основних завдань її метою є широка громадськість, тобто масова аудиторія. Природа державної комунікації неминуче вимагає тісної координації з основними ЗМІ [4].

Державна комунікація – це система процесів та інструментів, що використовуються державними установами для взаємодії з громадськістю, забезпечення обміну інформацією, формування довіри та розуміння між владою та суспільством, що включає в себе різноманітні канали та засоби спілкування, такі як прес-релізи, прес-конференції, офіційні заяви, веб-сайти, соціальні медіа, публічні заходи та інші. Основна мета державної комунікації полягає в тому, щоб:

- інформувати громадськість про політику, програми, послуги та рішення держави;
- залучати громадськість до діалогу та обміну думками з владними структурами;
- сприяти побудові довіри та розуміння між владою та громадськістю;
- підвищувати свідомість громадськості про їх права, обов'язки та можливості участі у демократичних процесах;
- відповідати на запити громадськості та надавати інформацію про різні аспекти державної діяльності [9].

Для ефективної державної комунікації важливо використовувати різні канали та засоби спілкування, а також стежити за реакцією громадськості та адаптувати стратегії комунікації відповідно до потреб та очікувань суспільства. Крім того, важливо забезпечити прозорість, достовірність та

відкритість у комунікації, щоб зберегти довіру громадськості та підтримати демократичні цінності.

Державна комунікація є механізмом, який регулює і координує відносини між державою і суспільством і забезпечує загальну стабільність і ефективність суспільства. «Державна комунікація призначена для виконання таких функцій:

- консервативна (спрямована на збереження статус-кво державних інститутів, що сприяє стабільному існуванню суспільного організму);
- координація (спрямована на забезпечення сильного впливу керованого об'єкта за його параметрами);
- комплексний (пов'язаний із здійсненням такої державної політики, яка враховує інтереси всіх елементів соціальної системи та сприяє формуванню та прийняттю послідовних управлінських рішень);
- мобілізаційна (спрямована на забезпечення легітимності існуючого громадського порядку та отримання суспільного схвалення прийнятих управлінських рішень);
- соціалізація (засвоєння в процесі обміну інформацією, в тому числі соціально-політичних норм, цінностей і національних традицій, підвищення рівня політичної компетентності громадян)» [36].

Характеризуючи інформаційні канали взаємодії владних структур сучасної України з громадськістю, можна побачити, що основним інформаційним каналом у національній управлінській системі є ЗМІ. Сьогодні ЗМІ, по суті, є потужним інструментом влади. За допомогою ЗМІ вона «свідомо конструює політичне замовлення». Але разом з тим слід зазначити, що посилення ролі ЗМІ як державного каналу комунікації відбувається в умовах реальної відсутності інформаційної взаємодії через інші канали.

Існує два основних способи інформування громадськості. Згідно з першим положенням, уряд одноосібно вирішує, яка інформація має бути розкрита громадськості та коли. Другий підхід називається свободою

інформації, коли громадськість має доступ до всієї офіційної інформації, за винятком певних обставин, коли органи влади мають серйозні та обґрунтовані причини (які подаються для перегляду у відповідних випадках) призначені для обмеження публічного доступу.

Існують досить переконливі аргументи на користь того, що відкритий уряд дійсно сприяє підвищенню ефективності державної політики, оскільки лише суспільство, яке повністю поінформоване про діяльність уряду, здатне повністю запобігти зловживанню владою. Цього можна досягти лише шляхом застосування принципу свободи інформації, який є умовою запровадження інспекційних та аналітичних заходів для моніторингу та контролю за діяльністю органів влади та сприяння участі громадян у формуванні національного законодавства.

Відповідно, можна визначити такі основні механізми інформування громадськості, серед яких:

- широка інформація про цілі, концепції та плани реалізації державних проектів; комунікаційні ресурси, необхідні для участі в реалізації відповідних проектів;
- відбір та навчання керівників проектів;
- контроль виконання проекту та інформаційна компанія про проблеми та успіхи під час реалізації;
- аналіз результатів та подальші плани роботи з громадськістю.

Ось чому сучасне суспільство має визнати необхідність публічного обговорення актуальних соціальних проблем, щоб суспільство більше не було пасивним, а активним у формуванні та реалізації національної політики. Це дуже важливий параметр, який має бути першочерговим у роботі з громадською думкою, тому що, відчувши це, громадськість не дистанціюватиметься від управління чи політичного процесу (наприклад, виборів), а отже, не дистанціюватиметься від того, що ми називають «імміграція». Зникне «бачення» окремих питань суспільного життя. Це особливо важливо для побудови громадянського суспільства – відчуття

життя в урегульованому власною державою суспільно-політичному просторі. Це бачення відкритого врядування має розвиватися за допомогою відповідних інформаційних та комунікаційних стратегій. Сьогодні відкритість влади та її спілкування з громадськістю має формуватися тисячами телевізійних репортажів про звичайні події, які демонструють функціональність і прозорість влади. Ця відкритість має бути результатом фільтрації «багатолітньої пульсуючої масової свідомості національного комунікаційного простору»[5].

Усе це свідчить про те, що діяльність органів влади та громадськості значною мірою залежить від систем мас-медіа, серед яких не лише телебачення, радіо та газети, а й багато мультимедійних комунікаційних систем, серед яких все більше перемагає Інтернет-простір. Найголовніше, це надає альтернативні можливості для передачі повідомлень, аналізу та мобілізації участі громадськості у формуванні державної політики. Для багатьох організацій громадянського суспільства прямий доступ громадськості до інформації через веб-сайти відкриває нові шляхи впливу на світову думку та мобілізації громадської підтримки своєї діяльності. Ці зміни являють собою нові форми демократичної практики у відносинах між громадянським суспільством і державою.

Отже, для забезпечення реалізації демократичних норм громадської участі держава повинна створити умови для активної участі громадськості у формуванні стратегії і тактики реалізації державної політики. Відповідно, необхідно створити дієві механізми інформування громадськості про діяльність державних органів, заохочуючи їх до участі у формуванні, обговоренні та прийнятті загальнодержавних управлінських рішень та здійснюючи відповідний контроль за виконанням їх дій. Тому демократія потребує значних зусиль держави і суспільства щодо формування державної політики.

На сучасному етапі суспільного розвитку питання полягає в тому, чи має структура громадянського суспільства сучасні умови для формування

національної політики, наскільки вона має ресурси довіри до влади та наскільки вона орієнтована на створення національної політики. До партнерського діалогу з владою підходять з особливого ракурсу.

Водночас доцільно наголосити на майже аксіоматичній формулі: без прозорості немає участі громадськості, оскільки саме вона забезпечує її можливість, а для її існування необхідна сама структура громадянського суспільства. Іншими словами, якою мірою сучасна структура громадянського суспільства керується потребою брати активну участь у формуванні національної політики, і якою мірою вона справді розуміє, що має здатність змінювати об'єктивні умови національної політики.

У зв'язку з цим важливу роль має відіграти формування нової культури громадської участі, яка забезпечить розвиток структур громадянського суспільства та в першу чергу продемонструє суспільству особливий статус діяльності громадських організацій.

1.3. Понятійно-категоріальний апарат прозорості та відкритості у діяльності місцевої влади

Одним із важливих завдань місцевої влади є формування, розвиток і застосування принципу відкритості. Відразу уточнимо, що цей принцип у науковій літературі трактується як специфічне поняття, що містить не стільки самі закономірності, зв'язки, взаємозв'язки, скільки знання про них [2].

Згідно з українським тлумачним словником слово «відкритість» визначається як «не прихований, не таємний, явний» [24]. Слово «відкритий» тлумачиться як незакритий, необмежений, неприхований [56], доступний будь-кому, будь-коли, будь-де: чутливість до нових ідей і вимог, готовність реагувати на зміни, забезпечувати швидке реагування [49].

У Словнику сучасної економіки Macmillan Dictionary of Modern Economics слово «відкритість» пояснюється як «чесний спосіб говорити, намагаючись нічого не приховувати» [75].

Енциклопедичний словник з державного управління пояснює термін «відкритість уряду» як прозорість, тобто бути під громадським контролем: доступним будь-кому в будь-який час і будь-де: чутливість до нових ідей і запитів, прагнення до швидкого реагування [19].

Три основні фактори визначають рівень відкритості влади і є важливими складовими для забезпечення демократії, прозорості та взаємодії між владою та громадськістю:

- якісний нагляд та юридичний супровід (доступ до законодавчих документів, рішень, звітів, бюджетів, відомостей про закупівлі та іншої інформації, яка стосується діяльності влади);

- запровадження дієвих механізмів і процедур, що дозволяють громадянам отримувати інформацію про діяльність влади та регулювати реалізацію прав (можливість участі громадян у процесі прийняття рішень та впливу на формування політики, що може включати організацію громадських слухань, консультацій з громадськістю, створення механізмів зворотного зв'язку та інші форми взаємодії з громадськістю);

- політичний і культурний рівень країни і суспільства (відповідальність державних органів та посадових осіб перед громадськістю за їхню діяльність, обов'язок звітування перед громадськістю, механізми контролю та відповідальність за недоліки або корупційні дії).

В українському законодавстві немає єдиного чіткого визначення поняття «прозорість». Водночас закони та нормативні акти демонструють свою раціональність у багатьох аспектах [19]:

- доступ до публічної інформації ґрунтується на засадах прозорості та відкритості діяльності місцевої влади;
- одним із основних напрямів державної інформаційної політики є забезпечення відкритості та прозорості діяльності місцевої влади;

- державні закупівлі проводяться відповідно до принципів відкритості та прозорості на всіх етапах;
- Закони України «Про державну службу» та «Про місцеве самоврядування» описує принцип прозорості як оприлюднення інформації про діяльність посадових осіб;
- прозорість включає повне розкриття фінансової інформації про операції сектору безпеки та оборони для забезпечення ефективного використання фінансових ресурсів;
- бюджетна система України ґрунтується на засадах відкритості та прозорості, що означає інформування населення про бюджетну політику, формування, зміну, затвердження, виконання державного та місцевих бюджетів та контроль за їх виконанням;
- відкритість означає, що розпорядники розкривають у формі відкритих даних усю публічну інформацію, якою вони володіють, за винятком інформації, яка за законом віднесена до інформації з обмеженим доступом і не підлягає розголошенню;
- принцип відкритості забезпечує державним органам, органам влади Автономної Республіки Крим та органам місцевого самоврядування вільний доступ до інформації, що визначає державну регіональну політику;
- «прозоре бюджетування» передбачає застосування найкращих міжнародних рекомендацій Світового банку, Міжнародного валютного фонду та Міжнародного бюджетного партнерства (ІВР).

Загалом українське законодавство визначає поняття «прозорість» як необхідність дотримання принципів відкритості та підзвітності в різних сферах, а в окремих випадках деталізує його складові.

Цитовані нами приклади з українського законодавства демонструють важливість та різноманітність аспектів, пов'язаних з прозорістю в державному управлінні. Принцип прозорості є одним із ключових засад демократії та підзвітності влади перед громадянами.

Закони та нормативно-правові акти, які регулюють прозорість у різних

сферах, визначають права та обов'язки державних органів щодо розкриття інформації та сприяють забезпеченню доступу громадян до необхідних даних. Це сприяє підвищенню рівня довіри до владних структур, підвищенню ефективності управління, а також створенню сприятливого середовища для розвитку громадянського суспільства.

Принцип прозорості також сприяє боротьбі з корупцією та неефективним використанням публічних ресурсів. Широкий доступ до інформації про фінансові операції, закупівлі та розпорядження бюджетними коштами дозволяє контролювати витрати та перешкоджає недобросовісним практикам.

Отже, враховуючи ці аспекти, розвиток та зміцнення системи прозорості у державному управлінні в Україні є надзвичайно важливим для побудови сильної, відкритої та підзвітної держави.

Прозорість та відкритість у діяльності місцевої влади – це двосторонній процес. З одного боку, вони забезпечуються наявністю суспільного запиту на об'єктивну та всебічну інформацію про діяльність влади, та активною позицією громадянського суспільства щодо влади. З іншого боку, ступінь відкритості залежить від реальної діяльності даного органу влади, яка спрямована на те, щоб зробити свою роботу більш помітною для суспільства, одним із факторів якого є бажання влади самолегітимізуватись [23].

Відкритість насамперед слід розглядати як засіб, а не як мету. Треба знати, для чого відкриваються місцеві органи. По-перше, відкритість та прозорість фактично забезпечують найкращий зворотний зв'язок для ефективного управління. По-друге, відкритість та прозорість сприяють підвищенню довіри до влади, тому влада повинна бути зацікавлена у взаємодії. Однак слід визнати, що між відкритістю та захистом інформації необхідно підтримувати баланс, який має відповідати особливостям нашого соціального та культурного розвитку та культури управління.

«Відповідно до Принципів Європейського адміністративного простору (SIGMA-1999), принцип відкритості розуміється як відкритість, а не як конфіденційність» [27].

Значення нормативної частини відкритості є дуже важливим, оскільки низку питань щодо відкритості управління можна вирішити лише шляхом створення відповідної законодавчої бази. Це особливо важливо в суспільствах, де демократичні традиції ще тільки зароджуються. Іншими словами, існує нагальна потреба нормалізувати відносини між органами публічної влади, представниками органів місцевої влади та громадськістю.

Україна на сьогодні не має достатньої законодавчої бази для реалізації принципу відкритості в діяльності органів місцевої влади; відсутній закон, який комплексно регулює відкритість діяльності цих органів. Але ми не можемо сказати, що правових норм взагалі немає. Окрім інформування громадськості про поточну діяльність органів місцевого самоврядування, у контексті більш відкритого уряду важливим аспектом має бути просування певних політичних рішень та їх широке тлумачення та обґрунтування через ЗМІ чи інші засоби комунікації. Громадяни мають можливість ознайомитися з текстами нормативно-правових актів та інших рішень органів місцевого самоврядування та зрозуміти мотиви їх прийняття, що позитивно впливає на підвищення довіри до органів.

Відкритий уряд відкриває можливість громадського контролю. Тому О. Тоффлер вважає, що «в демократичному управлінні суспільством головним має бути «демасифікація» впливу кожного громадянина на владу... І тут найближчі роки дадуть можливість побачити нові типи взаємодії, зокрема розвиток зв'язків з громадськістю також демонструє експлуатацію саме зворотного зв'язку від населення до влади, коли влада стає принципово залежною від інтересів населення» [67].

І.Грищенко вважає, що «відкритість – це стиль управління, який зумовлює необхідність залучення якомога більшої кількості зацікавлених сторін до результатів, вільного поширення та отримання інформації» [11].

Принцип відкритості органів місцевого самоврядування можна визначити як обов'язок публічної влади надавати громадянам можливість вільної участі в управлінні [46].

В.Мельниченко визначає відкритість як можливість активних дій громадян та їх об'єднань щодо формування політики [49]. З такою позицією погоджується Н.Гудима, яка зазначає, що відкритість – це можливості органів місцевого самоврядування вільно брати участь у здійсненні державного управління шляхом прийняття або впливу на керівництво прийняттям рішень [7].

На думку Б.Шевчука, «принцип відкритості – це інструмент гарантування верховенства права, захисту суспільних та особистих інтересів і зазначає, що публічна адміністрація є відкритою для зовнішнього контролю з будь-якого питання» [24].

А. Буханевич вважає, що відкритість виявляється насамперед у зрозумілості державних завдань та їх функцій для громадян. Науковці пояснюють відкритість як певну форму доступу до інформації про діяльність органів місцевого самоврядування, процедури прийняття та реалізації загальнодержавних управлінських рішень та можливість впливу на діяльність органів державної влади – можливість використовувати та змінювати наявну інформацію [12].

Європейські дослідники розглядають принцип відкритості переважно в рамках концепції належного (доброго) врядування (Good governance) і тому дещо розширено підходять до розкриття змісту цього принципу.

П. Надолішній вважає принцип відкритості одним із головних принципів демократичного врядування [58]. Й. Ціллер зазначив, що зміст принципу відкритості складається з двох складових: права доступу до інформації та права посадових осіб обмінюватися інформацією з журналістами під час підготовки процесів чи прийняття рішень [77]. На думку вчених, принцип відкриття має дві складові. До першої відноситься право громадян на отримання офіційних документів державних органів (саме

ця складова принципу найчастіше визначається як принцип прозорості в контексті діяльності цих установ). Другий охоплює різноманітні форми взаємодії органів державної влади та осіб у процесі прийняття рішень [25].

М. Хант вважає, що необмежена кількість людей має суб'єктивне право на інформацію про діяльність уряду та що державні органи мають обов'язок здійснювати свою діяльність відкрито та відповідно до правил поведінки, встановлених закон. Це включає закріплення методів і принципів діяльності державних органів у матеріально-правових нормах і забезпечення належного доступу громадян до цієї інформації [78].

«Принцип відкритості як функціональна характеристика органів місцевого самоврядування виявляє:

- ступінь безпосередньої участі громадян у діяльності органів місцевої влади;
- рівень поінформованості громадян не тільки про діяльність політичних структур, але й про свої права та свободи;
- активність суспільного контролю над діяльністю органів публічної влади;
- стан забезпечення реального впливу громадян та їх об'єднань на зміст публічно-управлінської діяльності через постановку вимог перед органами публічної влади щодо прийняття певних рішень, вчинення дій або утримання від них;
- забезпечення політичної участі, вільного та конкурентного вибору територіальними громадами певної альтернативи суспільного розвитку» [22].

Отже, відкритість публічної влади визначається трьома основними факторами. По-перше, це якість чинного нормативно-правового забезпечення, згідно з яким функціонує державний апарат. По-друге, — існування дієвих і конкретних механізмів і процедур реалізації прав доступу громадян до інформації про діяльність державної влади. І по-третє, існуючим у суспільстві рівнем політичної культури.

Сьогодні в Україні вже напрацьовано розгалужену законодавчу базу щодо забезпечення відкритості органів державної виконавчої влади, проте, нормативно-правові акти, які дозволяли б реалізувати відкритість органів публічної влади тільки в стадії розроблення. Великою проблемою є вкорінення нормативно-правових норм у масову свідомість громадян і посадових осіб. Певні додаткові труднощі у питанні забезпечення відкритості влади створює приналежність відкритості до делікатної сфери регулювання міжособистісних стосунків.

Отже, ступінь відкритості органів місцевого самоврядування в основному визначається трьома факторами. По-перше, це стосується якості існуючої нормативно-правової архітектури, в рамках якої функціонує державний апарат. По-друге, існують дієві та конкретні механізми та процедури реалізації права громадян на отримання інформації про діяльність державних органів. По-третє, політико-культурний рівень суспільного існування.

Сьогодні в Україні розроблено широку законодавчу базу для забезпечення прозорості державного управління, але нормативно-правові акти, що забезпечують прозорість органів місцевого самоврядування, знаходяться лише на стадії розробки. Основною проблемою є закріплення нормативно-правових норм у колективній свідомості громадян і працівників. Деякі з додаткових труднощів у забезпеченні відкритого управління виникають через те, що відкритість є чутливою сферою, яка регулює людські відносини.

Висновки до першого розділу

Таким чином, дослідження добре розкриває значення прозорості в діяльності місцевої влади та її вплив на різні аспекти суспільного життя. Прозорість є важливим елементом демократії та відкритого суспільства, оскільки вона сприяє забезпеченню акаунтабельності, ефективності та довіри

до владних інституцій.

Забезпечення прозорості у діяльності місцевої влади не лише сприяє підвищенню довіри громадян до державних інституцій, а й робить процеси ухвалення рішень більш легітимними та адаптивними до потреб суспільства. Доступ до інформації про політику, програми та заходи органів влади дозволяє громадянам активно брати участь у формуванні політики та контролювати її реалізацію. Крім того, відкритість фінансування політичних партій та виборчих кампаній є важливим засобом запобігання корупції та забезпечення прозорості у політичних процесах.

Принцип прозорості також включає в себе розкриття інформації про державні закупівлі та доступ до відкритих даних. Забезпечення доступності та повноти інформації про державні закупівлі сприяє підвищенню ефективності та конкурентоспроможності закупівельних процесів, а також запобігає корупції та недобросовісним практикам. Відкриті дані є важливим ресурсом для розробки імплементації нових технологій та інновацій, що сприяють розвитку суспільства та економіки.

Таким чином, забезпечення прозорості та відкритості у діяльності місцевої влади є важливим елементом демократичного управління та гарантує довіру громадян до владних інституцій. Відкритість та доступність інформації є ключовими факторами для забезпечення ефективності та акаунтабельності управлінських процесів, а також для забезпечення розвитку відкритого та прозорого суспільства.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІТИКО-ДОСЛІДНИЦЬКІ ВИМІРИ НАПРЯМІВ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ПРОЗОРОСТІ ТА ВІДКРИТОСТІ У ДІЯЛЬНОСТІ МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ

2.1. Національні інструменти прозорості в Україні

Щоб зрозуміти прозорість української влади та як витрачаються бюджетні кошти, потрібно знати про існуючі практичні інструменти. Одним із основних способів є звернення до органів влади з проханням надати вам інформацію, якою вони користуються. З точки зору прозорості важливо, щоб влада сама публікувала інформацію, а не просто відповідала на звернення громадян. Законодавство вимагає від органів влади публікувати певну інформацію:

- організаційну структуру, місію, функції, повноваження, основні завдання, напрями діяльності та фінансові ресурси;
- нормативно-правові акти, особисті акти керівників, проекти рішень;
- плани та порядок денний публічних зустрічей;
- інша інформація, пов'язана з діяльністю суб'єктів владних повноважень відповідно до закону.

Україна впроваджує різноманітні національні інструменти прозорості для забезпечення відкритості та підзвітності в діяльності державних інституцій та організацій. Деякі з найважливіших національних інструментів прозорості включають:

1. Єдиний державний веб-портал відкритих даних (<https://data.gov.ua/>): є централізованою онлайн-платформою для доступу до різноманітних даних та інформації з різних сфер державного управління. Цей портал є ключовим інструментом в політиці прозорості та відкритості державних даних, дозволяє громадськості та дослідникам використовувати ці дані для аналізу,

моніторингу та контролю за діяльністю державних органів.

На порталі представлено широкий спектр інформації з різних сфер, включаючи економіку, соціальні показники, охорону здоров'я, освіту, екологію, транспорт, публічні закупівлі та багато іншого. Крім того, портал надає інструменти для пошуку, фільтрації та аналізу даних, що дозволяє користувачам ефективно використовувати цю інформацію. Веб-портал відіграє важливу роль у сприянні прозорості, відкритості та підзвітності державних органів перед громадськістю. Він стимулює розвиток громадянського суспільства, сприяє розвитку інновацій та створює умови для більш ефективного взаємодії між урядом, громадськістю та бізнесом.

Публічна інформація	- це інформація, яка була отримана/створена розпорядником на законних підставах.
Машиночитаний формат	- формат, що дозволяє автоматизоване оброблення даних електронними засобами. Це означає, що не тільки людина, але й комп'ютер має розпізнавати дані.
Вільний і безоплатний доступ	як до самих даних, так і до подальшого їх використання. Можливість створювати власні рішення на основі даних – як для себе, так і для бізнесу та громадськості.
Суспільна користь	- влада, бізнес та громадяни можуть використовувати відкриті дані для одержання економічної, екологічної та іншої соціальної користі.
Прозорість та боротьба з корупцією	- відкриті дані допомагають запобігати порушенням з боку влади. Наприклад, усі охочі можуть контролювати планування та витрати бюджету, державні закупівлі тощо.
Драйвер інновацій та економічного розвитку	- великий і малий бізнес створює послуги та сервіси, віднаходить можливості для економії та вдосконалення своєї діяльності.

Рисунок 2.1. Характеристика відкритих даних на Порталі Міністерства цифрової трансформації України (<https://diia.data.gov.ua/about>)

«Відкриті дані – це оприлюднення даних та інформації у форматі, який може вільно використовуватися, змінюватися та поширюватися. Згідно з ОЕСР, відкриті дані – це «сукупність політичних стратегій, що сприяють

прозорості, підзвітності та створенню цінностей шляхом надання вільного доступу до публічних даних». Створюючи дані, отримані через діяльність публічних органів влади, врядування стає більш прозорим та підзвітним громадянам. Це також забезпечує зростання бізнесу та розвиток послуг, орієнтованих на громадян» [66].

«Дія.Відкриті дані – центр компетенцій в сфері відкритих даних, що має на меті підвищення рівня знань про відкриті дані, їхній вплив та користь для кожного, а також допомогти Україні стати однією з найпрозоріших країн світу».

2. Електронні сервіси та платформи.

Уряд України активно розвиває електронні сервіси та платформи для забезпечення доступу до державних послуг та інформації для громадян та бізнесу, що включає в себе електронні системи документообігу, системи онлайн-звернень до державних органів, електронні системи декларування та багато інших:

2.1. Дія (<https://diia.data.gov.ua/>) - це інтегрована державна платформа, що надає доступ до різних державних послуг онлайн, таких як реєстрація місця проживання, отримання паспорта, реєстрація бізнесу та багато іншого. Популярні сервіси на Дія:

YouControl – аналітична система для комплаєнсу, аналізу ринків, ділової розвідки та розслідувань;

Opendatabot – платформа для роботи з відкритими даними, якою користується 250 000 користувачів в чат-ботах та 1000 компаній;

Бабуся – швидкий та зручний пошук за судовим реєстром від Opendatabot;

Суд Контроль – мобільний застосунок, який відображає актуальну інформацію з сайтів «Судова влада України» та «Єдиний державний реєстр судових рішень»;

PravoSud – платформа для пошуку та аналізу судової практики;

Судові засідання та реєстр – застосунок, що дозволяє швидко та зручно

дізнаватися про судові засідання в судах України та отримувати судові документи з Реєстру судових рішень;

Нові Кодекси України – додаток для iOS що дозволяє миттєво знаходити закони України, статті кодексів, та правові позиції до них;

Open Ownership Register – пошукова система глобального реєстру бенефіціарних власників. Включає в себе дані українського реєстру;

Ring – пошукова система дозволяє здійснювати перевірку компаній та її власників;

OpenCars – еко-система для автовласників в Україні.

2.2. Prozorro (<https://prozorro.gov.ua/uk>) – це електронна система публічних закупівель, яка спрощує процес закупівель для державних установ та бізнесу, забезпечуючи прозорість та конкурентність. «Prozorro – це онлайн-платформа, де державні та комунальні замовники оголошують тендери на закупівлю товарів, робіт і послуг, а представники бізнесу змагаються на торгах за можливість поставити це державі».

2.3. iGov (<https://igov.org.ua/about>) – це єдиний вхід для доступу до електронних державних сервісів. Він надає зручний спосіб доступу до різних державних служб та інформації. «iGov - це волонтерський проект. В його створенні беруть участь сотні та тисячі волонтерів по всій країні та навіть світу. портал зроблено волонтерською командою iGov в рамках боротьби з корупцією в Україні та вдосконалення бізнес-процесів в наших державних органах. Тут зібрано послуги, які державні органи України надають громадянам та бізнесу».

2.4. eHealth (<https://ehealth.gov.ua/>) – це електронна система охорони здоров'я, яка дозволяє громадянам отримувати доступ до своїх медичних записів, рецептів та інших медичних послуг онлайн; «двокомпонентна система, в якій користувач через МІС взаємодіє з центральною базою даних. СОЗ складається з: Центральної бази даних (ЦБД) – інформаційно-телекомунікаційна система, яка містить передбачені законодавством реєстри, програмні модулі, інформаційну систему НСЗУ, в частині, необхідній для

реалізації державних фінансових гарантій та ін. Також, забезпечує можливість створення, перегляду, обміну інформацією та документами між реєстрами, державними електронними інформаційними ресурсами, електронними медичними інформаційними системами. МІС (електронна медична інформаційна система) – інформаційно-телекомунікаційна система, яка дає змогу автоматизувати роботу суб'єктів господарювання у сфері охорони здоров'я, створювати, переглядати, обмінюватися інформацією в електронній формі, зокрема з центральною базою даних (у разі підключення)».

2.5. OpenData (<https://data.gov.ua/en/>) – це платформа, що надає доступ до відкритих даних державних установ. Вона дозволяє громадянам та дослідникам використовувати ці дані для аналізу та розвитку нових продуктів та послуг. «Є-data та його модулі (open budget, spending, proifi тощо) – це ресурс, на якому представлена інформація у форматі відкритих даних, а також доступний інструмент громадського контролю за плануванням і використанням публічних коштів».

3. Публічні звіти та звітність.

Державні органи та організації зобов'язані публікувати річні звіти, фінансові звіти та іншу інформацію про свою діяльність. Це дозволяє громадськості та зацікавленим сторонам відстежувати та оцінювати результативність та ефективність їхньої роботи.

3.1. Єдиний державний реєстр судових рішень (<https://reyestr.court.gov.ua/>) – державна інформаційна система, яка забезпечує збирання, облік, накопичення, зберігання, захист, пошук і перегляд електронних копій судових рішень всіх інстанцій та за всіма підсудностями. Портал судових рішень (<https://court.gov.ua/>) створений Вищою радою юстиції та Міністерством юстиції України. Цей портал надає можливість пошуку судових рішень та судових справ в окремих судових органах. Крім того, він містить інші корисні ресурси, такі як електронні копії судових рішень та інші документи.

3.2. Єдиний реєстр звітності політичних партій POLITDATA (<https://politdata.nazk.gov.ua/>) – портал, на якому містяться фінансові дані політичних партій, що функціонують в Україні. Українське законодавство передбачає, що політичні партії повинні подавати звіти про свою фінансову діяльність та інші важливі аспекти діяльності відповідно до встановлених термінів. Ці звіти підлягають публікації та доступу громадськості. «З метою забезпечення прозорості своєї діяльності політичні партії щоквартально, не пізніше ніж на сороковий день після закінчення звітного кварталу, зобов’язана подати до Національного агентства з питань запобігання корупції звіт про майно, доходи, витрати і зобов’язання фінансового характеру (у тому числі її місцевих організацій, які у встановленому порядку набули статусу юридичної особи)».

3.3. Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань (<https://usr.minjust.gov.ua/content/free-search>) – це система, що забезпечує збирання, накопичення, обробку, захист, облік та надання інформації про юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадські формування, що не мають статусу юридичної особи (інформація включає в себе такі дані: найменування юридичної особи, ПІН (ідентифікаційний податковий номер), статутний капітал, контактну інформацію та інші важливі аспекти). «Відповідно до Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань», норм Бюджетного кодексу України та інших нормативно-правових актів, за одержання інформації з ЄДР справляється плата, що спрямовується до Державного бюджету України. Розмір плати встановлено ст. 36 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань».

3.4. Онлайн-платформа прозорості та підзвітності місцевої влади (<https://transparentcities.in.ua/>) – це важливий інструмент для забезпечення взаємодії між владою та громадянами. Ініціатором створення платформи є Transparency International Ukraine. Платформа містить різноманітну

інформацію та сервіси у 14 основних сферах діяльності (освіта, інфраструктура, закупівлі, бюджетний процес, комунальне майно, соціальні послуги тощо), які дозволяють громадянам бути більш інформованими про діяльність місцевих органів влади та брати участь у прийнятті рішень. Основні функції та можливості такої платформи:

- публікація інформації про діяльність місцевої влади (текстові звіти, презентації, фінансові звіти, рішення та постанови, а також інші офіційні документи);
- онлайн-трансляція засідань (громадяни можуть переглядати та слідкувати за засіданнями місцевої ради чи інших комітетів через онлайн-трансляцію);
- можливість висловлення своєї думки (громадяни можуть залишати коментарі, висувати пропозиції та ініціювати обговорення певних питань);
- система електронних петицій з певних питань;
- опитування та громадські консультації (платформа може проводити опитування громадян з питань, що стосуються розвитку міста чи села, а також організовувати громадські консультації для обговорення важливих тем);
- інтерактивна карта проектів та ініціатив, на якій відображені різні проекти та ініціативи місцевої влади;
- звітність та відкритість фінансів (інформація про бюджет місцевої влади, витрати та доходи, що дозволяє громадянам бути в курсі, як витрачаються їхні податки).

Така платформа є важливим інструментом для покращення взаємодії між владою та громадянами, сприяючи більшій прозорості, відкритості та підзвітності місцевих органів влади.

4. Аудит та контроль.

В Україні існують органи державного аудиту та контролю, такі як Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК), Національне агентство України з питань державного управління (НАДУ), які відповідають

за незалежний аудит та контроль за діяльністю державних органів та посадових осіб.

4.1. Єдиний державний реєстр декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (<https://public.nazk.gov.ua/>) – це портал, де містяться декларації осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. «В реєстрі можна знайти декларації та повідомлення про суттєві зміни в майновому стані публічних службовців, крім тих, які вилучені з відкритого доступу публічної частини на період дії воєнного стану в Україні. В Реєстрі можна шукати декларації конкретних осіб та переглядати їх за вибраними фільтрами: сортувати документи по типу, року подання, типу та категорії посади, а також побачити декларації усіх осіб, які займають посади з високим рівнем корупційних ризиків або відповідальне (особливо відповідальне) становище».

4.1. Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення (<https://corruptinfo.nazk.gov.ua/>) – це портал, де міститься інформація про всіх фізичних та юридичних осіб, які вчинили корупційні правопорушення. Реєстр створений у відповідності до законодавства щодо протидії корупції в Україні. Основним законом, який регулює цей реєстр, є Закон України «Про протидію корупції». Згідно з цим законом, Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК) веде Реєстр осіб, щодо яких винесені вирoki чи рішення суду за корупційні або пов'язані з корупцією злочини. Головна мета цього реєстру – забезпечити доступ громадськості та інших зацікавлених сторін до інформації про осіб, які мають історію корупційних правопорушень. Це сприяє підвищенню прозорості та ефективності боротьби з корупцією в Україні.

5. Законодавчі ініціативи: український парламент приймає закони та інші нормативно-правові акти, спрямовані на забезпечення прозорості та відкритості у діяльності державних органів та організацій.

Ці інструменти допомагають забезпечити прозорість та відкритість у

діяльності державних структур та сприяють розвитку демократії та громадянського суспільства в Україні.

Таким чином, національні інструменти прозорості в Україні є ключовими факторами для відновлення довіри громадян до влади та політичної системи в Україні після перемоги. Забезпечення доступу до інформації про діяльність державних органів, розподіл бюджетних коштів та відкритість у процесі ухвалення рішень дозволяє громадянам переконатися, що їх інтереси належним чином враховуються. Прозорість в управлінні стає гарантом того, що дії влади відбуваються на користь суспільства, а не лише окремих інтересних груп чи осіб.

Зокрема, прозорість має велике значення для економічного розвитку країни після війни. Інвестори шукають стабільність та надійність у країнах, де вони планують робити бізнес. Прозорість у бізнес-процесах, зокрема у закупівлях та оподаткуванні, створює сприятливий клімат для інвестицій і розвитку підприємництва. Чим більш прозора буде система управління, тим більше можливостей для розвитку та впевненості для інвесторів.

В цілому, прозорість управління та суспільства визначає успішний шлях відбудови України. Вона є фундаментом для створення справедливого, ефективного та демократичного суспільства, яке може стати прикладом для інших країн, які переживають подібні випробування. Прозорість відкриває двері до інновацій, розвитку та довіри, що є важливими складовими для успішної нації.

2.2. Інструменти моніторингу дотримання принципів прозорості та відкритості у діяльності місцевої влади

Ефективне управління на місцевому рівні неможливе без інформування громадян про діяльність місцевої влади. Воно забезпечує прозорість та

відкритість органів місцевої влади, сприяє формуванню верховенства права, підвищує рівень довіри між мешканцями та налагоджує взаємодію та співпрацю влади та громадськості, запроваджуючи участь та контроль механізмів та рішучі заходи боротьби з корупцією.

Однією з головних тенденцій розвитку сучасної партиципаторної демократії є посилення практичного застосування принципів відкритості та прозорості в діяльності місцевої влади. Низка гучних корупційних скандалів за участю високопосадовців свідчить про необхідність відкритості та прозорості діяльності місцевої влади. Головним завданням є насамперед запобігання всім видам зловживань владою, маніпуляцій та неправомірної поведінки в діяльності місцевої влади, оскільки відсутність відкритості та прозорості в діяльності місцевої влади завжди є сприятливим підґрунтям для корупції.

Так, забезпечення відкритості та прозорості в діяльності органів державної влади стає дедалі важливішим в контексті розвитку сучасної демократії. Це особливо актуально в умовах зростання громадської свідомості та участі, а також зменшення довіри громадян до владних структур. Прозорість та відкритість в діяльності органів державної влади є ключовими принципами, які сприяють підвищенню відповідальності, ефективності та довіри до владних структур. Ці принципи дозволяють громадськості відстежувати та контролювати дії влади, а також забезпечують умови для виправлення порушень та запобігання корупції.

Шляхи забезпечення відкритості та прозорості включають оприлюднення інформації про рішення, дії та видатки органів влади, проведення відкритих засідань та консультацій з громадськістю, а також забезпечення доступу до публічної інформації широкому загалу через відкриті дані та інші канали комунікації. Ці зусилля спрямовані на створення прозорого та відкритого середовища, в якому владні структури працюють на користь громадян та відповідають перед ними за свою діяльність.

За результатами досліджень Transparency International «Індекс

сприйняття корупції» у 2023 році Україна отримала 36 зі 100 балів, додавши 3 бали. Тепер Україна займає 104 позицію поміж 180 країн. Зростання України на 3 бали – один із найкращих результатів за минулий рік у світі.

«Експерти Transparency International Ukraine виділяють ключові події, які вплинули на результат:

- ухвалення та реалізація Антикорупційної стратегії та Державної антикорупційної програми (ДАП);
- активізація затримань і розслідувань у топкорупційних справах;
- проведення більшості закупівель у Prozorro».

Вимірювання рівня корупції є складним завданням, і використання одного методу часто не дає повного уявлення про ситуацію. Використання комбінованих методів може допомогти отримати більш об'єктивну картину. Ось кілька причин, чому комбінований підхід до вимірювання корупції є більш ефективним:

- використання декількох методів може дозволити підтвердити або спростувати результати одного конкретного методу (якщо різні методи дають схожі результати, це збільшує впевненість у їхній достовірності);

- різні методи можуть охоплювати різні аспекти корупції та надавати різноманітні дані (наприклад, опитування громадської думки може виявити загальну підозру на рівні громади, тоді як аналіз статистики поліції може надати інформацію про конкретні правопорушення);

- комбінований підхід дозволяє отримати комплексний погляд на проблему, узгоджуючи різні аспекти корупції та оцінюючи їх у контексті один одного;

- використання різних методів може допомогти уникнути спотворень, які можуть виникнути при використанні лише одного методу (наприклад, експертні оцінки можуть доповнюватися даними з офіційних джерел, щоб уникнути суб'єктивності).

Отже, комбінований підхід до вимірювання корупції може бути більш ефективним і дозволяє отримати більш точне уявлення про рівень корупції у

відповідній державі.

В.о. Голови НАЗК Ярослав Любченко відмітив, що «одним з чинників, які вплинули на зростання рейтингу України, є ухвалення та початок реалізації ДАП на 2023-2025 роки на основі прийнятої раніше Антикорупційної стратегії. Наш наступний крок – якісна реалізація ДАП всіма державними органами-виконавцями. До досліджуваного періоду не потрапили відновлення обов'язкового декларування та звітування політичних партій, перевірки декларацій, а також початок роботи Єдиного порталу повідомлень викривачів. Ці події мають позитивно вплинути на позиції України в рейтингу, який розраховуватиметься за підсумками 2024 року».

Україна отримала тридцять залікових балів зі ста можливих та, відповідно, посіла сто двадцять шосте місце (індекс окремих країн наведений у таблиці 2.2).

Таблиця 2.2 – Головні показники Індексу сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index — CPI) за 2023 рік (<https://cpi.ti-ukraine.org/>)

Україна і країни кандидатки у ЄС	Місце	Україна і сусіди	Місце	Лідери CPI 2023	Місце
ГРУЗІЯ 53 ⁻³	49	ПОЛЬЩА 54 ⁻¹	47	ДАНІЯ 90 ⁰	1
ЧОРНОГОРІЯ 46 ⁺¹	63	СЛОВАЧЧИНА 54 ⁺¹	47	ФІНЛЯНДІЯ 87 ⁰	2
МОЛДОВА 42 ⁺³	76	РУМУНІЯ 46 ⁰	63	НОВА ЗЕЛАНДІЯ 85 ⁻²	3
ПІВНІЧНА МАКЕДОНІЯ 42 ⁺²	76	МОЛДОВА 42 ⁺³	76	НОРВЕГІЯ 84 ⁰	4
АЛБАНІЯ 37 ⁺¹	98	УГОРЩИНА 42 ⁰	76		
УКРАЇНА 36 ⁺³	104	білорусь 37 ⁻²	98		
СЕРБІЯ 36 ⁰	104	росія 26 ⁻²	141		
БОСНІЯ І ГЕРЦЕГОВИНА 35 ⁺¹	108				
ТУРЕЧЧИНА 34 ⁺²	115				

Аналіз даних таблиці засвідчив, що країни прогресують повільно. В цілому дві третини країн мають бал менший 50, корупція вище там, де нижчий рівень свободи. В Україні за останні роки мало позитивних зрушень у цій сфері. Серед основних проблем для України рейтинг виділив недостатню політичну волю керівництва до боротьби з корупцією, недовіру до судів та прокуратури, для бізнесу та громадян корупція є однією з головних проблем [1].

Робертом Клітгаардом запропонована формула (2000 р.) візуальної та логічної ілюстрації корупції або простір для корупції:

$$C = M + D - A \quad (2.1)$$

де, M – монополія влади;

D – свобода дій чиновників;

A – підзвітність.

Клітгаард коментує: «формула метафорична у багатьох сенсах, не в останню чергу в понятті додавання і віднімання. Корупція – це функція багатьох речей, з позитивними “частковими похідними” стосовно ступеня монополії та ступеня офіційної свободи дій чиновників та часткове невизнання по відношенню до підзвітності. Оскільки кожна з цих змінних є багатовимірною і оскільки надійні заходи недоступні, то математична метафора є лише евристичною» [44].

Підзвітність також можна замінити на T (прозорість) або O (відкритість), або обидва поняття можна додати до формули. Прозорість, відкритість і зрозумілість також допомагають обмежувати корупцію та боротися з нею.

Тому, щоб точно виміряти ступінь корупції, а точніше поле корупції, необхідно також враховувати та вимірювати ступінь прозорості, відкритості та зрозумілості. Наприклад, десятки тисяч державних контрактів, укладених щороку, зменшують потенціал для корупції, тим самим перешкоджаючи державним службовцям і приватним підрядникам ставити приватні інтереси вище суспільних. Проте прості публікації великої кількості договорів

недостатньо для запобігання корупції. Для сприяння громадській підзвітності контракти мають бути опубліковані у формі, яку кожен може прочитати та легко отримати.

Громадяни будуть підтримувати владу лише тоді, коли вона стане прозорою: буде інформувати про свою діяльність, про витрачання бюджетних коштів, планування та прийняття рішень. В останні роки в Україні проводиться достатньо багато досліджень із проблематики відкритості та прозорості діяльності органів влади.

«Конституція України захищає право громадян на доступ до інформації (частини 2 та 3 Статті 34).⁷⁵ Закон №2939 «Про доступ до публічної інформації»,⁷⁶ №2657 «Про інформацію»⁷⁷ та №183 «Про державну таємницю»⁷⁸ регулюють питання доступу до інформації. Відповідно до Закону «Про доступ до публічної інформації» доступ до інформації публічних органів не може бути обмеженим, якщо ця інформація не є конфіденційною, таємною чи службовою. Обмеження доступу до інформації має ґрунтуватися на так званому «трискладовому тесті» публічної інформації, як це передбачено частиною 2 Статті 6. Закон передбачає обов'язок створення структурних підрозділів чи призначення посадових осіб з питань свободи інформації у публічних органах влади. Деякі функції контролю Закон покладає на Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (Омбудсмана)» [54]. «Статтею 212.3 Кодексу України про адміністративні правопорушення. Незаконна відмова надати доступ до публічної інформації журналістам у їхній роботі карається штрафом або позбавленням волі на три роки (стаття 171 Кримінального кодексу). Разом з тим покарання за розкриття державної таємниці карається позбавленням волі строком до п'яти років» [55].

«Для забезпечення доступу до публічної інформації місцеві органи влади як «розпорядники інформації» (стаття 13 закону №2939) зобов'язані призначити спеціальні підрозділи чи посадових осіб з питань свободи інформації, які надаватимуть інформацію на запит. На них покладено

обов'язок спрощення процедур подачі запитів та одержання інформації, а також надання доступу до засідань місцевих органів влади» [54].

Згідно Закону України «Про внесення змін до деяких законів України про доступ до публічної інформації у формі відкритих даних» [58], який вніс важливі зміни у відповідні правові акти, було зроблено значний крок у напрямку відкритих даних в Україні. «Відповідно до цих змін державні органи влади та органи місцевого самоврядування зобов'язані оприлюднювати та регулярно оновлювати публічну інформацію у формі відкритих даних. Відкриті дані мають надаватися безоплатно на веб-сторінках органів влади та на Єдиному державному веб-порталі відкритих даних (data.gov.ua) [25]. Державне агентство з питань електронного урядування імплементує норми у сфері відкритих даних та надає публічним органам підтримку. Положення у сфері відкритих даних в Україні створили можливості для кращого громадського контролю державного та місцевих бюджетів [34], публічних закупівель та розкриття інформації про кінцевих бенефіціарів [45].

З 2017 року «Дорожня карта розвитку відкритих даних в Україні надає значну кількість практичних рекомендації, яких можуть дотримуватись органи влади для виконання міжнародних стандартів відкритих даних. Усі ці рекомендації ґрунтуються на шести основних принципах: відкритість даних за замовчанням; своєчасність та повнота; доступність та можливість до використання; співставність та інтеперабельність даних; для кращого врядування та залучення громадян; для інклюзивного розвитку та інновацій» [54]. Дорожня карта відіграє ключову роль у сприянні відкритості та прозорості в діяльності органів влади. Її рекомендації базуються на шести основних принципах:

1. Відкритість даних за замовчуванням, означає, що дані повинні бути доступні для публічного використання і розповсюдження без обмежень, якщо немає законних підстав для їхнього обмеження.

2. Своєчасність та повнота: дані мають бути оновлюваними та містити

повну інформацію, необхідну для розуміння предмета даних та їхнього використання.

3. Доступність та можливість до використання: дані повинні бути доступні громадськості в легко зрозумілій та доступній формі, а також повинні бути легко використовуваними для аналізу та обробки.

4. Співставність та інтеоперабельність даних, вимагає, щоб дані були представлені у стандартизованому форматі та здатні були взаємодіяти з іншими наборами даних.

5. Краще врядування та залучення громадян – принцип спрямований на використання даних для покращення управління та залучення громадськості до процесів прийняття рішень.

6. Інклюзивний розвиток та інновації (відкриті дані мають сприяти створенню нових можливостей та інновацій у всіх сферах суспільного життя, а також забезпечувати інклюзивний розвиток для всіх верств населення).

Дотримання цих принципів сприятиме розвитку ефективної системи управління, підвищенню довіри громадян до владних структур, а також сприятиме створенню нових можливостей для розвитку та інновацій у різних сферах суспільного життя.

У рамках проекту «Прозорі міста» ГО «Transparency International Ukraine» (<https://ti-ukraine.org/project/prozorist-mist/>) надає 100 найбільшим містам України рекомендації на основі індивідуальної оцінки кожного міста [56]. «Методологія рейтингування прозорості міст розроблена громадською організацією «Transparency International Ukraine», акредитованим представником глобального руху Transparency International, спільно з Інститутом Політичної Освіти на основі адаптованої методології вимірювання муніципальної прозорості Transparency International Slovakia.

Набір індикаторів у цій методології є універсальним методом оцінювання готовності міської влади подолати наявні корупційні ризики та може бути застосований незалежно від величини міста чи громади. Водночас багато запитань та критеріїв передусім орієнтовані на оцінювання

найбільших населених пунктів, а отже, міст з найбільшою кількістю виборців. Саме ці міста повинні бути еталоном прозорості.

Методологія рейтингування прозорості міст може включати різні показники та критерії, які враховують рівень доступності інформації про діяльність місцевої влади та її транспарентність (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Перелік джерел інформації для оцінювання прозорості

Умовне позначення	Опис
D	Перевірка відповідності опублікованої інформації вимогам законодавства України й нормативно-правовим актам центральних органів виконавчої влади
W	Аналіз вебсайту
I	Офіційна відповідь міської ради
T	Інтернет-статистика (кількісні показники, виміряні аналітиками самостійно)
S	Скарги громадян, рішення суду, відомості в авторитетних засобах масової інформації, публічні відомості в базах даних, а також документи від громадських організацій та депутатів місцевих рад, які підтверджують або спростовують правила або практику застосування нормативно-правових актів

Для ранжування міських рад за рівнем прозорості методологія передбачає шкалу оцінювання (табл. 2.4).

Таблиця 2.4 – Шкала прозорості залежно від підсумкового результату виконання індикаторів

Рівень реалізації	Пояснення
Прозоре місто	Рівень реалізації індикаторів міською радою становить 75% і більше
Частково прозоре місто	Рівень реалізації індикаторів міською радою становить від 50% до 74%
Непрозоре місто	Рівень реалізації індикаторів міською радою становить 49% і менше

Під прозорістю розуміють стан, за якого громадянам забезпечується право та реальна здатність мати доступ до інформації, розуміння ними процесу ухвалення рішень через залученість до вироблення та імплементації політик, а органи влади, усвідомлюючи важливість відкриття інформації і залучення громадськості, проактивні в цьому процесі» [46].

Попри широкомасштабне вторгнення росії в Україну, органи місцевого самоврядування продемонстрували стійкість. У 2022 році до категорії «прозорих» в умовах воєнного часу потрапляють три міста: Дніпро, Львів та Мукачево. Десять міст (Вінниця, Володимир, Житомир, Кам'янське, Київ, Кропивницький, Луцьк, Тернопіль, Ужгород, Чернівці) є «частково прозорими». Решта міст (57) є «непрозорими».

Рисунок 2.1. Прозорість міст України, станом на 2022 рік, data.gov.ua.

Участь у дослідженні взяли 70 найбільших міст України, розташованих у 18 областях – Вінницькій, Волинській, Житомирській, Закарпатській, Івано-Франківській, Київській, Кіровоградській, Львівській, Одеській, Полтавській, Рівненській, Сумській, Тернопільській, Дніпропетровській, Хмельницькій, Черкаській, Чернівецькій, Чернігівській.

Міста Миколаївської, Херсонської, Запорізької, Донецької, Луганської та Харківської областей не потрапили до дослідження, оскільки у 2022 році вони перебували або в зоні бойових дій, або в тимчасовій окупації, або в

оточенні (блокаді).

Прозорість органів місцевого самоврядування може вимірюватись у різних сферах діяльності місцевої влади. Ось деякі з них:

- бюджетні процеси, що включає доступність та зрозумілість бюджету міста, його складових, видатків та доходів, а також механізми контролю за використанням бюджетних коштів;

- розпорядження земельними ресурсами (прозорість у видачі земельних дозволів, публічність інформації про землекористування та земельні трансакції);

- закупівлі та громадські закупівлі (прозорість у процесі закупівель, доступність інформації про закупівлі, учасників та умови);

- діяльність міських рад та комітетів (відкритість і прозорість у роботі міських рад та їх комітетів, доступ до протоколів засідань, рішень та документів);

- розвиток інфраструктури та громадських послуг (прозорість у реалізації проектів з розвитку інфраструктури, управління муніципальними послугами та інвестицій);

- управління міською власністю та майном (прозорість у управлінні та розпорядженні муніципальною власністю, інформація про майно міста та його використання);

- розвиток громадської участі та діалогу (прозорість у механізмах залучення громадськості до процесів прийняття рішень, проведення громадських консультацій та обговорень);

- соціальні програми та послуги (доступність інформації про соціальні програми, підтримку та послуги для мешканців міста);

- охорона здоров'я та освіта (прозорість у функціонуванні систем охорони здоров'я та освіти, доступ до інформації про медичні та навчальні заклади, програми та послуги);

- екологічна політика та сталий розвиток (прозорість у вирішенні екологічних питань, міських програм сталого розвитку та заходів з охорони

навколишнього середовища).

Це лише деякі з можливих сфер, в яких може вимірюватися прозорість роботи органів місцевого самоврядування. Кожне місто може встановлювати власні критерії та показники для оцінки прозорості, враховуючи свої особливості та потреби громади.

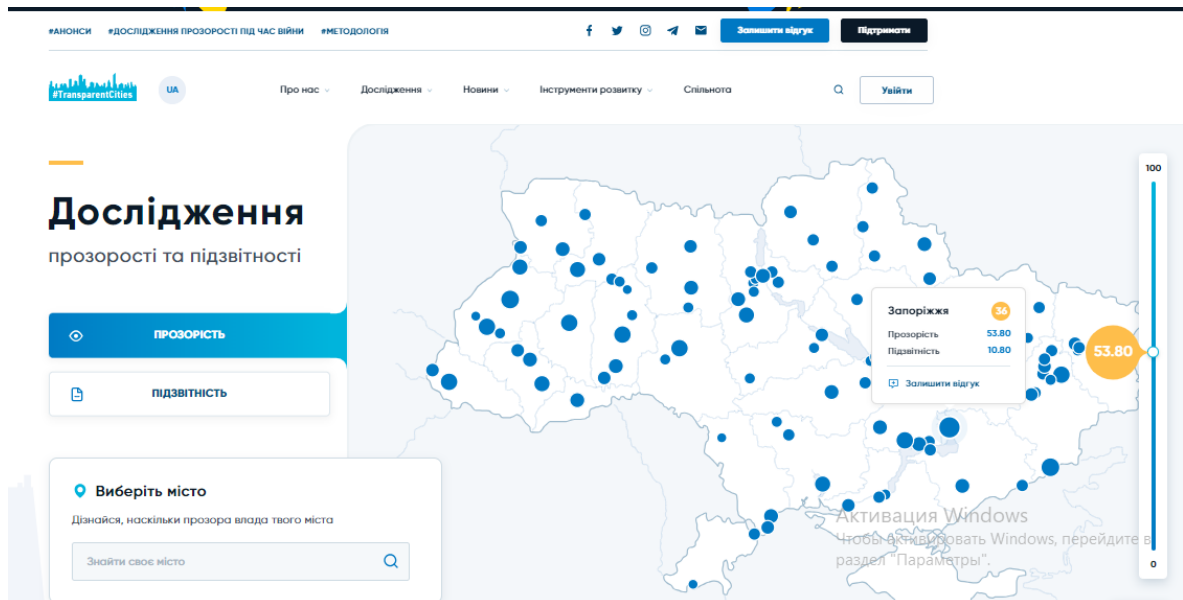

Рисунок 2.2. Дослідження прозорості та підзвітності міст України, <https://transparentcities.in.ua/>

Отримані дані свідчать про те, що представники місцевої влади та посадові особи ігнорують необхідність бути підзвітними своїм виборцям. Крім того, громадськість не була поінформована про звіти, а самі звіти не були опубліковані на сайті ради. Інформація з питань державної власності та земельних відносин є публічною лише частково. З позитиву відзначимо діяльність Центру надання адміністративних послуг, оприлюднення рішень міської ради та участь у складанні бюджету. Найважливішим моментом для забезпечення належного ступеня відкритості дослідники вважають безумовне дотримання міськими радами вимог законодавства України.

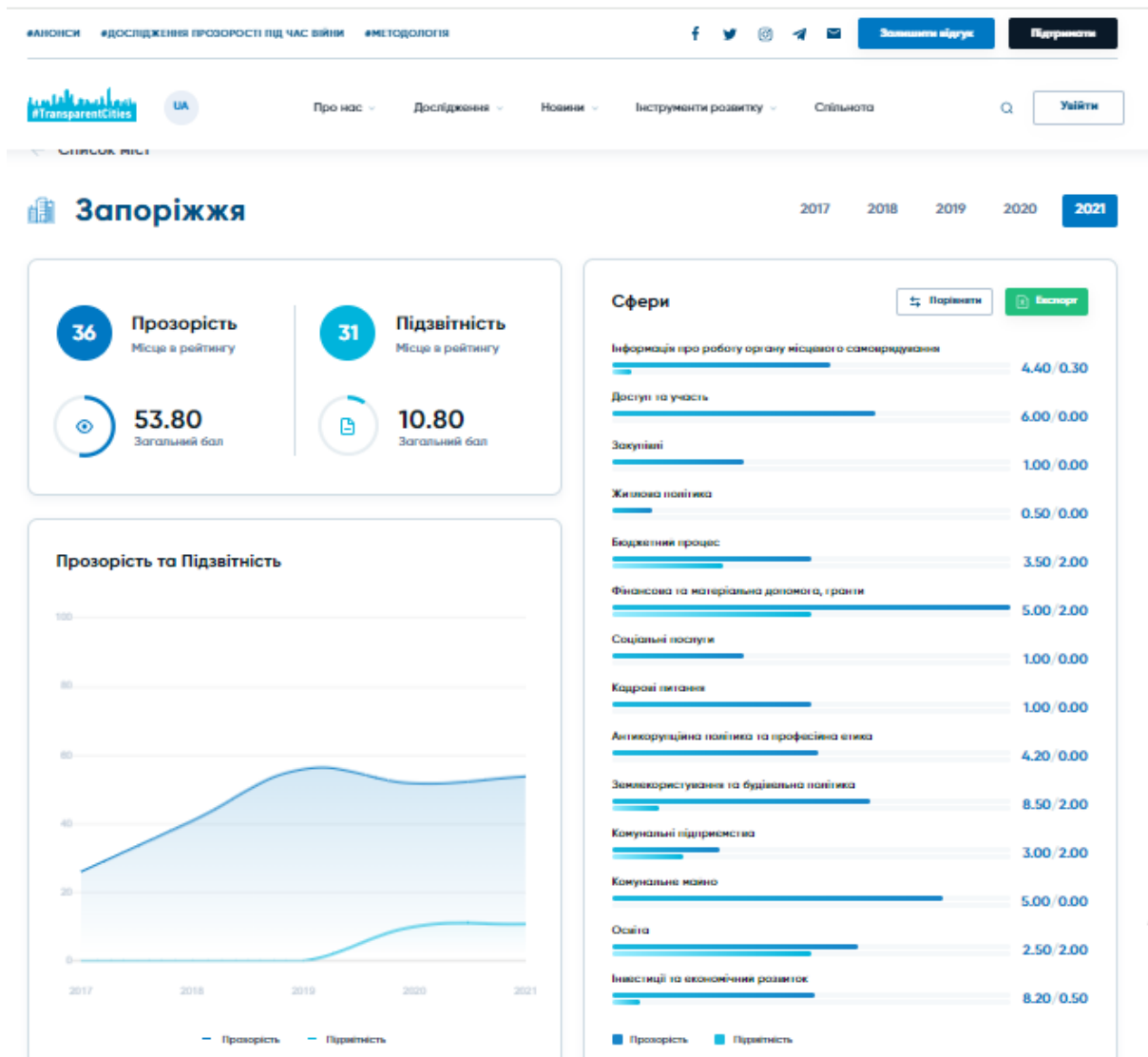

Рисунок 2.3. Дослідження прозорості та підзвітності органів місцевого самоврядування Запоріжжя, <https://transparentcities.in.ua/>

З 2022 року щорічні рейтингування не проводилися у зв'язку з повномасштабним вторгненням росії в Україну. Натомість програма провела дослідження стану прозорості 70 міст України в умовах дії воєнного стану за новою методологією. Це дослідження стану прозорості міст в умовах війни не є лінійним продовженням Рейтингування прозорості, оскільки методології суттєво відрізняються за шкалами оцінювання та мають іншу кількість індикаторів.

Таким чином, на основі проведеного дослідження було встановлено, що існують певні проблеми у сфері прозорості та доброчесності в

державному секторі, які шкодять успішному здійсненню управлінської діяльності на місцевому рівні. Збільшуючи прозорість, міста можуть отримати очевидні переваги: уряди – довіру та участь громадян, мешканці міст – доступ до інформації та участь у прийнятті рішень, а бізнес – прозорі правила та умови конкуренції. З огляду на це важливими заходами для забезпечення ефективного застосування цих принципів є запровадження дієвих процедур і механізмів, організаційних структур та внесення змін до нормативних актів для підтримки принципів прозорості та відкритості шляхом посилення підзвітності державних органів. Особи, відповідальні за реалізацію цих принципів у своїй діяльності.

Проект «Вимірювання Індексу публічності місцевого самоврядування в Україні», розроблений Громадянською мережею «Опора» у Львові (2011 р.), має на меті створення інструменту для оцінки рівня відкритості та прозорості органів місцевого самоврядування в Україні. Цей проект виник з потреби у комплексній методології, яка б дозволяла уніфіковано вимірювати та порівнювати стан публічності органів місцевого самоврядування різних міст.

Цей Проект дозволяє створити системний підхід до вимірювання та покращення відкритості та прозорості місцевого самоврядування в Україні, а також забезпечити постійний моніторинг та контроль за цими процесами.

Партнерська мережа вимірювання Індексу публічності місцевого самоврядування включає громадські неурядові та непартійні організації, які мають досвід громадського контролю та оцінки діяльності органів місцевого самоврядування, не займаються політикою та задекларували відсутність конфлікту інтересів з об'єктами моніторингового дослідження.

Індекс публічності місцевого самоврядування – це практичний інструмент, який дозволяє комплексно оцінити та порівняти рівень прозорості, відкритості та підзвітності муніципальних установ у їх взаємодії з мешканцями. Загалом, вимірювання індексу публічності має на меті зрозуміти, як приймаються громадські рішення та як реалізується політика муніципалітету, і який внесок головних суб'єктів місцевого самоврядування

– мера, виконавчих органів та депутатів – до цього процесу.

Таблиця 2.5 – Об'єкти вимірювання Індексу публічності

Об'єкти вимірювання	Вага, у %
Публічність міського голови	30
Публічність виконавчих органів	35
Публічність депутатів	35
Всього: загальний Індекс публічності	100

Оцінка публічності у рамках Індексу публічності місцевого самоврядування в Україні проводилася для трьох основних об'єктів: міський голова (як головна посадова особа), виконавчі органи ради (органи уповноважені здійснювати виконавчі та розпорядчі функції) та депутати міської ради (як представницький орган місцевого самоврядування).

Таблиця 2.6 – Вагові коефіцієнти Індексу публічності (відповідно до параметрів)

Параметри публічності	Вага, у %
Публічність міського голови	
Прозорість діяльності міського голови та реалізації ним своїх повноважень	19
Оприлюднення програмних та нормативних документів	26
Відкритість міського голови у взаємодії з громадськістю	30
Підзвітність міського голови	25
Всього	100
Публічність виконавчих органів	
Прозорість структури та повноважень виконавчих органів	13
Оприлюднення нормативно-правових актів та іншої документації виконавчих органів	21
Відкритість виконавчих органів та забезпечення участі громадян	25
Доступність адміністративних послуг	14
Підзвітність виконавчих органів	27
Всього	100
Публічність депутатів	
Прозорість персонального складу, структури та реалізації повноважень представницьким органом місцевого самоврядування	16,5
Прозорість роботи ради, оприлюднення нормативно-правових актів та іншої документації	30
Відкритість представницького органу та залучення громади до процесу прийняття рішень	27
Підзвітність депутатського корпусу міської ради	26,5
Всього	100

Публічність кожного з цих об'єктів оцінюється окремо за 100-бальною

шкалою, де кожен параметр індексу мав свій ваговий коефіцієнт в залежності від його значимості. Загальний Індекс публічності обчислюється як зважена сума значень цих трьох оцінок, що відображало загальний рівень відкритості та прозорості в діяльності органів місцевого самоврядування в конкретному місті.

Загалом, вимірювання індексу публічності має на меті зрозуміти, як у місті реалізуються громадські рішення та політики та як органи місцевого самоврядування сприяють цьому процесу. Результатом цього дослідження є оцінка адвокації муніципалітетів та їх різних суб'єктів (мерів, виконавчих органів та представників місцевих рад) [5]. Унікальність індексу публічності полягає в тому, що, з одного боку, вимірювання має комплексний характер і оцінює широкий спектр функцій і сфер діяльності муніципалітету – забезпечення доступу до публічної інформації, доступність адміністративних інформаційних послуг, регуляторна політика, оприлюднення постанов та законів, прозорість бюджетного процесу, забезпечення участі громадськості, функціонування офіційних веб-сайтів, оприлюднення містобудівних документів та програм. З іншого боку, міра зосереджена на оцінці та порівнянні осіб та автономних суб'єктів місцевого самоврядування – мерів, адміністративних органів та народних представників.

2.3. Практичні рекомендації щодо удосконалення механізмів прозорості та відкритості у діяльності місцевої влади

Для подальшого удосконалення механізмів прозорості та відкритості у діяльності місцевої влади ми пропонуємо:

– розвивати сучасні інформаційні технології для електронної взаємодії громадян, організацій, державних установ та органів місцевого самоврядування;

- застосувати нові технології в органах місцевої влади для забезпечення підвищення якості публічного управління та адміністрування;
- удосконалити механізми електронної демократії;
- забезпечити можливості використання інформаційно-комунікаційних технологій при проведенні опитувань та переписів населення;
- створити системи управління та контролю на основі інформаційно-комунікаційних технологій у всіх сферах суспільного життя;
- сприяти розвитку галузей послуг інформаційних технологій у сферах освіти, науки та культури;
- провести практики зворотного зв'язку, тобто заповнення інформації на офіційному сайті державних установ, акаунтах у соціальних мережах, інтернет-форумах, інтернет-блогах тощо;
- проводити регулярні соціологічні дослідження щодо задоволеності громадян відкритістю влади;
- систематично інформувати громадськість про діяльність публічних та місцевих органів влади [17].

Крім того, в рамках реалізації інформаційної політики органами державної влади необхідно запровадити відкритий діалог з громадськістю. ЗМІ відіграють важливу роль у розвитку сучасного громадянського суспільства та формуванні громадської думки. Вони активно долучаються до вирішення іміджевих проблем влади. Телебачення, радіо, друковані ЗМІ (газети, журнали, інформаційні бюлетені тощо), офіційні веб-сайти органів влади, офіційні сторінки органів влади та менеджери соціальних мереж є основними засобами масової інформації та уможливають ефективний діалог між владою та громадою. Для формування позитивного іміджу органів місцевої влади необхідно, щоб мешканці громади були поінформовані про діяльність та рішення місцевих органів виконавчої влади, події в усіх сферах суспільного життя, виконання соціальних програм та досягнуті результати [29].

Ще одним перспективним напрямком забезпечення відкритості та

прозорості публічної влади ми вважаємо участь громадян у публічному управлінні (державному та місцевому).

Удосконалення механізмів прозорості та відкритості у діяльності місцевої влади залежить від здатності громадянського суспільства та експертів взяти на себе багато функцій системи державного управління, а саме:

1. Діагностувати наявні проблеми тієї чи іншої соціальної групи. Ці проблеми можуть мати різний рівень складності, і місцеві органи можуть не мати достатніх ресурсів, часу, експертів або навіть інструментів для їх виявлення та аналізу. Створення системи зворотного зв'язку з суспільством може допомогти заповнити цю прогалину.

2. Експертиза, аналіз, пошук та пропозиції найкращих рішень. У цьому контексті громадянське суспільство та експерти стають інтелектуальними ресурсами, які покращують якість прийняття рішень органів місцевої влади. Вони можуть самостійно оцінювати необхідність певних законодавчих стандартів чи планів; передбачати наслідки впровадження різноманітних заходів і реформ; пропонувати абсолютно нові методи та шляхи вирішення окремих проблем соціально-економічного розвитку міста.

3. Контроль та оцінка ефективності управлінських рішень. Громади, експерти та неприбуткові організації мають можливість належним чином оцінити якість надання адміністративних послуг та виконання окремих заходів і програм. Може здійснюватися громадський контроль за державними закупівлями, витрачанням бюджетних коштів, контроль і нагляд за роботою контрольно-наглядових органів.

Включення та участь громадян у публічному управлінні підвищує рівень довіри до державної політики в цілому.

1. Відкрите обговорення та голосування. Іншою ефективною формою участі громадськості в публічному управлінні є підтримка місцевих проектів, яка передбачає виділення частини бюджету певної муніципальної одиниці на цілі, визначені за результатами дебатів і громадського голосування. У

світовій практиці це добре відомий інструмент краудсорсингу. Краудсорсинг увійшов у соціальну сферу з науки та інформаційних технологій. Спочатку будь-хто міг використовувати Інтернет, щоб забезпечити обчислювальну потужність для виконання найскладніших розподілених обчислень [20]. Сьогодні багато зацікавлених людей об'єднуються через глобальні мережі для вирішення важливих соціальних чи економічних проблем. Багато країн мають електронні краудсорсингові платформи, де органи влади можуть надсилати запити та проблеми для вирішення, встановлювати терміни, присуджувати нагороди найкращим рішенням і обробляти результати.

Наступним кроком для забезпечення відкритості та прозорості публічних органів є підвищення потенціалу державних службовців та посадових осіб органів місцевого самоврядування.

Сьогодні важливу роль відіграє професійна легітимність влади. Можливості та відповідальність управлінської команди є важливими чинниками соціально-економічного розвитку країни. Якість індивідуального потенціалу державних службовців та посадових осіб органів місцевого самоврядування відображається в управлінських рішеннях, а вміння та кваліфікація державних службовців та посадових осіб органів місцевого самоврядування можна вважати основою соціально-економічного зростання країни.

Підсумовуючи, зазначимо, що ефективна взаємодія органів публічного управління з громадськістю є необхідною умовою забезпечення сталого соціально-економічного розвитку та прийняття оптимальних управлінських рішень. Інституційною основою цієї взаємодії є механізм зворотного зв'язку, який створений і гарантований державою відповідно до законодавства і продовжує функціонувати. Суспільство може не лише отримувати інформацію про діяльність владної структури, а й повноправно брати участь у процесі управління владною структурою, як на стадії прийняття рішення, так і на стадії його реалізації, моніторингу та контролю.

Що стосується повідомлення про роботу місцевої влади, то це однозначно найбільш позитивний аспект роботи міської ради та її виконавчих органів. Багато місцевих рад мають системи публікації рішень ради, рішень виконавчого комітету, новин про події, анонсів майбутніх заходів, протоколів пленарних засідань та постійних депутатських комісій.

Для покращення інформаційного висвітлення роботи органів місцевого самоврядування рекомендуємо:

- розробити та підтримувати веб-портал, де мешканці міста можуть знаходити актуальну інформацію про роботу міської ради, її виконавчих органів, депутатів, рішення та програми, які приймаються та реалізуються;

- систематизувати та поширювати інформацію про заходи, в яких беруть участь міський голова, заступники, секретарі, представники міської ради, керівники органів виконавчої влади та підприємств, установ та організацій місцевого самоврядування;

- забезпечити доступ до звітів і протоколів засідань міської ради, виконавчих комітетів та інших органів, щоб громадяни могли вивчати прийняті рішення та процеси прийняття рішень;

- зберігати протягом кількох років інформацію про всі події та заходи, робочі домовленості та зустрічі, оголошені чи проведені органами місцевого самоврядування;

- проводити відкриті засідання міської ради та виконавчих органів, а також публічні обговорення важливих питань, щоб громадяни мали можливість висловити свої погляди та думки;

- завчасно оприлюднювати порядок денний та розклад постійної депутатської комісії, місця проведення засідань та забезпечувати оприлюднення всіх вхідних та вихідних документів, які надійшли на адресу постійної депутатської комісії;

- проводити інформаційні кампанії та консультації з мешканцями щодо питань місцевого самоврядування, їх прав та можливостей у впливі на прийняття рішень;

- публікувати інформацію про авторів проектів для прийняття рішень, коментарів і висновків;
- створити можливості для активної участі громадян у процесах прийняття рішень через публічні консультації, ініціативи громадськості та інші механізми;
- посилити взаємодію з медіа та громадськістю;
- забезпечити відкритість та доступність інформації для представників ЗМІ та громадськості, сприяти активному обміну інформацією та взаємодії;
- внести до списків депутатів місцевих рад їх контактні дані – номер телефону, мобільний, адресу соціальної мережі, електронну пошту та такі ж контактні дані своїх помічників;
- забезпечити доступність інформації для всіх верств населення, враховуючи різноманітні потреби та можливості всіх груп населення у доступі до інформації, використовувати різноманітні комунікаційні канали та формати для максимальної доступності.

Систематизація інформації про всі події, що відбуваються на базі всіх міністерств, відомств, органів виконавчої влади, шкіл, закладів культури, соціальних сфер, охорони здоров'я, комунальних підприємств, різноманітних установ тощо, не тільки сприяє боротьбі з корупцією, а й стає інструментом ефективного управління та діяльності представників влади в самому місті. Звертаємо увагу, що більшість представників, посадових осіб, членів виконавчого комітету та керівників органів виконавчої влади наразі не мають детальної інформації про всі події та заходи, які відбувалися або в яких брали участь представники влади.

Веб-сайти органів місцевого самоврядування зазвичай не мають механізму легкого пошуку відповідних документів. Таким чином, зобов'язання щодо розкриття формально виконуються, але кінцеві користувачі навряд чи можуть їх знайти. Ми рекомендуємо розробити зручне сортування та спростити пошук інформації на офіційній веб-сторінці.

На відміну від теми інформування представників місцевої громади про

події та заходи в місті та отримання інформації, тема участі в процесах місцевого самоврядування є значно складнішою для міських рад у великих містах. На даний момент можна сказати, що місцева влада вже вважає своїм обов'язком інформувати мешканців про вжиті заходи та деякі майбутні події, але водночас не хочуть бачити громадян повною мірою залученими до вирішення всіх суспільних питань.

Важливо продовжувати розвивати позитивні практики та забезпечувати доступ громадян до участі в процесах місцевого самоврядування. Ось кілька можливих напрямків для подальшого вдосконалення:

1. Розширення можливостей бюджету участі – забезпечення широкої реклами та публічного обговорення процесу бюджету участі, створення механізмів залучення громадян до складання бюджету та відбору проектів для фінансування.

2. Підвищення прозорості та доступності інформації – розробка та підтримка системи відкритих даних, що містить інформацію про бюджет, рішення міської ради, діяльність виконавчих органів та інші аспекти місцевого самоврядування. Забезпечення доступності цієї інформації для всіх верств населення.

3. Посилення взаємодії з громадськістю - сприяти активній участі громадян у роботі міської ради через консультації, обговоренні проектів та рішень, створення робочих груп та комітетів з участю представників громадськості.

4. Розвиток електронних сервісів та комунікаційних платформ – підтримка та розвиток електронних сервісів для звернень громадян до органів місцевого самоврядування, створення мобільних додатків та онлайн-платформ для зручного спілкування та обміну інформацією.

5. Розширення громадських консультацій та обговорень - організація регулярних громадських консультацій з ключовими питаннями місцевого розвитку, проведення публічних обговорень та громадських слухань для залучення громадян до прийняття важливих рішень.

6. Навчання та розвиток обізнаності громадян – проведення освітніх заходів, семінарів та тренінгів для мешканців з питань місцевого самоврядування, щоб підвищити їх обізнаність та активність у рішеннях, що стосуються їх міста.

Тому зазначаємо, що своєчасне оприлюднення повного порядку денного та тексту проекту рішення на засіданні ради є не лише інтересом суспільства, а й необхідним засобом подолання корупції та запорукою майбутньої антикорупційної роботи. Рішення Ради не будуть скасовані, а одержувачі та виконавці цих рішень не будуть поставлені в юридично скрутне становище.

Висновки до другого розділу

Прозорість вважається процесом, за допомогою якого місцеві органи влади активно публікують повну та актуальну інформацію про свій персонал і структуру, повноваження та функції, фінанси, поточну діяльність і проекти, ініціативи та політичні рішення, а також послуги, які вони надають та інформація, що становить суспільний інтерес. Ми розуміємо відкритий уряд як процес, у якому уряд максимізує надання інформації, що є у його розпорядженні, і заохочує громадян активно брати участь у прямому спілкуванні та регулярному діалозі з питань формування місцевої політики. Підзвітність уряду включає процес систематичного інформування громадськості про результати та ефективність діяльності муніципальних органів, використання державних ресурсів і бюджетних коштів.

ВИСНОВКИ

Визначення відкритості подібне до визначення прозорості та іноді використовується як синоніми. Одна з можливих відмінностей, яку варто відзначити, полягає в тому, що відкритість передбачає не лише надання інформації (тобто прозорість), але й готовність надавати інформацію добровільно й активно, а в ідеалі – для заохочення участі громадян у політичному процесі. З іншого боку, прозорість можна розглядати як подібну, але дещо іншу концепцію, що зосереджується на масштабі та методах, за допомогою яких державна чи приватна організація розкриває інформацію.

Прозорість стосується пасивної передачі інформації про діяльність влади, тоді як відкритість акцентується на активній залученості громадян до процесу прийняття рішень та формування політики.

Термін «транспарентність» є більш широким поняттям, яке об'єднує як прозорість, так і відкритість. Використання цього терміну може відобразити загальний стан системи, яка дозволяє громадянам отримати доступ до інформації та брати участь у прийнятті рішень.

Розвиток громадянського суспільства та демократії дійсно вимагає зростання ролі громадськості в формуванні політики та прийнятті рішень. Прозорість та відкритість у діяльності місцевої влади є ключовими елементами цього процесу, що допомагають збільшити довіру громадян до владних структур та зробити їх дії більш демократичними та відкритими.

Аналіз показує, що відкритість є важливою складовою державного управління і залежить від ступеня безпосередньої участі громадян у діяльності місцевої влади; це відображається встановленням вимог щодо того, що державні органи повинні прийняти певні рішення, вчинити дії або утриматися від вчинення певних дій. Забезпечення позитивного та реального впливу громадян та їх колективів на зміст діяльності державного управління.

Важливу роль у формуванні демократичного суспільства відіграють принципи відкритості та прозорості. Тому застосування принципів в діяльності органів місцевого самоврядування можна розглядати як інструмент налагодження двосторонньої комунікації між органами місцевої влади та громадянським суспільством. Відкритість ґрунтується на наявності зворотного зв'язку між органами місцевого самоврядування та громадянами через участь у суспільно-політичному житті, які здійснюють контроль за діяльністю органів державної влади щодо політичних явищ, закритості та корупційних процесів.

Огляд проведених досліджень дозволяє відзначити еволюцію принципів відкритості та прозорості від широкого поняття до вужчого підходу до його трактування в контексті діяльності державних органів. Ми вважаємо, що першочерговим завданням законодавця є внесення суттєвих змін до принципу відкритості відповідно до рекомендацій Ради Європи та законодавства Європейського Союзу. Ці принципи закріплено в європейських правових стандартах, визначають основні методи і засоби його реалізації в діяльності державних органів та дають орієнтири громадського контролю за державними справами.

Для подальшого забезпечення якості доступу до інформації рекомендуємо:

- розвивати та вдосконалювати електронні демократичні механізми;
- забезпечити використання інформаційно-комунікаційних технологій при проведенні опитувань та переписів населення;
- створити системи управління та моніторингу на основі інформаційно-комунікаційних технологій у всіх сферах суспільного життя;
- сприяння розвитку інформаційно-технологічних послуг у сфері освіти, науки та культури;
- розвивати практики зворотного зв'язку, тобто заповнення інформації на офіційних сайтах державних органів, акаунтах у соціальних мережах, інтернет-форумах, інтернет-блогах тощо;

– регулярно проводити соціологічні дослідження щодо задоволеності громадян відкритістю влади.

Ми також вважаємо, що участь громадян у державному управлінні є перспективним способом забезпечення відкритості та прозорості органів місцевої влади; підвищення якості доступу до публічної служби та підвищення якості та наявності особистісного потенціалу державних і муніципальних послуг.

Стан прозорості міст у період дії воєнного стану визначається на основі впровадження обов'язкових індикаторів згідно із законодавством України та індикаторів належної практики врядування у сферах доступу та участі, політики безпеки, електронних інструментів тощо. При визначенні кращих практик було враховано досвід шестирічної взаємодії програми з місцевою владою, профільними громадськими організаціями та активними жителями 100 найбільших міст України. Окремими показниками є вимоги договорів та зобов'язань, підписаних Україною, як-от Конвенція ООН про права людей з інвалідністю, згідно з якою країни-учасниці зобов'язані надавати громадянам з інвалідністю доступ до публічної інформації. Крім того, методика враховує кращі практики, які вже впроваджені в низці українських міст для підвищення зручності та доступності користування муніципальними послугами.

Стан прозорості міст в період дії воєнного стану в Україні має важливе значення для забезпечення відкритості та участі громадян у процесах місцевого самоврядування. Для визначення цього стану і застосування кращих практик у врядуванні враховуються різні аспекти, включаючи:

1. Законодавчі вимоги (враховується дотримання місцевими органами влади вимог законодавства щодо доступу до інформації, участі громадян у процесах місцевого управління та інші законодавчі стандарти).

2. Індикатори належної практики врядування (оцінюється впровадження кращих практик у сферах доступу та участі громадян, політики безпеки, використання електронних інструментів тощо).

3. Досвід взаємодії з місцевою владою та громадськими організаціями (бреться до уваги досвід роботи програм з місцевою владою та громадськими організаціями у питаннях врядування та підвищення прозорості).

4. Вимоги міжнародних договорів (оцінюється виконання вимог міжнародних договорів, які стосуються доступу до публічної інформації та прав людини).

5. Впроваджені кращі практики в українських містах (аналізується ефективність та доступність послуг, які вже впроваджені в ряді українських міст для поліпшення умов життя громадян та спрощення процесів місцевого управління).

Ці показники допомагають зрозуміти рівень прозорості та доступності управління на місцях і визначити шляхи подальшого вдосконалення цих процесів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- 1.Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр. ОРІДУ / голов. ред. М. М. Іжа. Вип. 4 (60). Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2020. 228 с.
- 2.Алексеева К. А., Грищенко І. М. Удосконалення процесу інформаційної відкритості органів публічної влади шляхом практичної реалізації концепції електронного урядування. *Науковий вісник : державне управління*. № 3 (5). 2020. С. 9-21.
- 3.Андрійчук Т. Прозорість як принцип державної комунікативної політики. *Політичний менеджмент*. № 2. 2010. С. 73–79.
- 4.Афонін Е. А., Суший О. В. Транспарентність влади в контексті європейської інтеграції України: конспект лекції до короткотермінового семінару в системі підвищення кваліфікації кадрів. Київ : НАДУ, 2010. 48 с.
- 5.Барікова А. А. Електронна держава: нова ефективність урядування: монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2019. 224 с.
6. Біла книга. Європейське врядування / Комісія Європейських співтовариств, СОМ (2001) 428. Брюссель, 2001. 40 с.
7. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. К.; Ірпінь: ВТФ "Перун", 2005. 1728 с.
8. Воронкова В.Г., Венгер О.М. Формування концепції адміністративного менеджменту в умовах стрімкого розвитку технологій, стохастичності та адаптивності до змін. *Humanities studies : зб. наук. пр.* / Запоріз. нац. ун-т. Запоріжжя: ЗНУ, 2020. №3 . Р. 159-177.
9. Воронкова В.Г., Олексенко Р.І. Формування концепції соціального розвитку як динамічної системи у контексті публічного управління та адміністрування. *Вісник Національного університету цивільного захисту України : зб. наук. пр. Харків : Вид-во НУЦЗУ, 2020. Вип. 2 (13). (Серія "Державне управління")* С.255-272 URL: <https://scientific->

rating.znu.edu.ua/index.php?r=publication%2Fview&id=11826

10. Олексенко Р. І., Воронкова В. Г. Інституціональне забезпечення системи публічної влади в історичному і системному контексті розвитку публічного управління та адміністрування. *Вісник Національного університету цивільного захисту України : зб. наук. пр. Харків : Вид-во НУЦЗУ, 2020. Вип. 2 (13). 579 с. (Серія "Державне управління"). С.89-104. URL: <http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream/123456789/12509/1/VDU13-89-104.pdf>*

11. Голосніченко І. П. Державна служба та предмет адміністративно-правового регулювання. *Публічне право. № 1 (21). 2016. С. 12- 20.*

12. Горбата Л. П. Інформаційна відкритість як принцип діяльності органів публічної влади. URL: Інвестиції: практика та досвід № 3/2018. http://www.investplan.com.ua/pdf/3_2018/28.pdf

13. Григорян О.О. Світовий і вітчизняний досвід забезпечення прозорості та відкритості органів державної влади в реалізації публічної політики (інформаційний аспект). URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej15/txts/12GOOPIA.pdf>

14. Грицяк Н. В. Електронна демократія як механізм політичної взаємодії: науково-методична розробка / Н. В. Грицяк. Київ : НАДУ, 2019. 44 с.

15. Грищенко І.М. Феномен лідерства в системі місцевого самоврядування: теорія, методологія, практика: монографія. К.: НАДУ, 2016. 320 с.

16. Гудима Н. В. Принципи відкритості і прозорості в діяльності органів державного управління України / автореферат дис. канд. наук держ. упр.: спец. 25.00.01 "Теорія та історія державного управління". Інститут законодавства Верховної Ради України. Київ, 2008. 20 с.

17. Гурковський. В. І. Шлях адаптації світового досвіду розвитку транспарентності публічного адміністрування до українських реалій. *Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 15. С. 91-94.*

18. Державне управління: європейські стандарти, досвід та

адміністративне право / [В.Б. Авер'янов, В.А. Дерещ, М.І. Ославський та ін.];
За ред. В.Б. Авер'янова. К.: Юстиніан, 2007. 287 с.

19. Державний веб-портал бюджету для громадян України. URL:
<https://openbudget.gov.ua>.

20. Додатковий протокол до Європейської хартії місцевого самоврядування про право участі у справах органу місцевого самоврядування. URL:
<http://www.slg-coe.org.ua/category/documents/conceptual/?lang=en>

21. Енциклопедичний словник з державного управління / Ю.П. Сурмін, В.Д. Бакуменко, А.М. Михненко, Ю.В. Ковбасюк. К.: НАДУ, 2010. 820 с.

22. Єдиний веб-портал використання публічних коштів. URL:
<https://spending.gov.ua>.

23. Єсімов С. С., Бондаренко В. А. Транспарентність як принцип діяльності органів публічного управління в умовах використання інформаційних технологій. *Соціально-правові студії*. 2018. Вип. 1. С. 42-49.

24. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України про визначення порядку подання декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, в умовах воєнного стану». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3384-20#Text>

25. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування державної служби та місцевого самоврядування у період дії воєнного стану». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2259-20#Text>

26. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо продажу земельних ділянок та набуття права користування ними через електронні аукціони». URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1444-20#Text>

27. Закон України «Про доступ до публічної інформації». URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>

28. Закон України «Про запобігання корупції». URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>

29. Закон України «Про звернення громадян». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text>
30. Закон України «Про інформацію» URL: <https://bit.ly/2XCLiqs>
31. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
32. Закон України «Про правовий режим воєнного стану». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
33. Закон України від 23 березня 2000 року № 1602-III «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1602-14#Text>
34. Записний Д.Ю. Надання адміністративних послуг в умовах реформування місцевого самоврядування в Україні: дис. на здобуття ступеня канд. наук з держ. упр.: спец. 25.00.04 – місцеве самоврядування / Д.Ю. Записний. Запоріжжя: КПУ, 2016. 213 с.
35. Захаріна О. В., Пазюк А. С. Забезпечення участі громадян України в публічному управлінні. *Міжнародна науково-практичної конференція, присвячена 100-річному ювілею Поліського національного університету*. Житомир, Поліський національний університет. 2022. URL: <https://polissiauniver.edu.ua>.
36. Індекс сприйняття корупції-2023: Україна покращила свій показник на 3 бали. URL: <http://surl.li/sdtku>
37. Індекс сприйняття корупції. URL: <https://cpi.ti-ukraine.org/>
38. Інформаційна політика: навч. посіб. для студентів ВНЗ, аспірантів, викладачів. 2-ге вид., стер. / Г.Г. Почепцов, С.А. Чукут. Київ, 2008. 663 с.
39. Конституція України від 28.06.1996. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.
40. Крет О.В. Інституціоналізація транспарентності державної влади: автореф. дис... на здобуття наук. ступеня к. політ. н.: нац. спец. 23.00.02 "Політичні інститути та процеси" / О.В. Крет. Чернівці: Чернівецький національний університет Імені Юрія Федьковича, 2010. 20 с.

41. Крук Н.В. Інформаційна відкритість органів державної влади України на сучасному етапі. *Сучасна українська політика*. Вип. 29. К.: Центр соціальних комунікацій, 2013. С. 162-169.

42. Лациба М.В. Як територіальна громада може впливати на вирішення питань місцевого значення / М.В. Лациба, В.В. Бондаренко; *Український незалежний центр політичних досліджень*. Київ: УНЦПД, 2007. 108 с.

43. Ляпін Д.В. Державне регулювання відносин у галузі реклами: проблеми та перспективи: за матеріалами Круглого столу 11 січня 2007 р. / Упоряд. Д.В. Ляпін; Інститут конкурентного суспільства. К.: [б.в.], 2007. 192 с.

44. Мельниченко В. І. Прозорість і відкритість державного управління як чинники його стабілізації. *Вісник Національної академії державного управління при Президентіві України*. 2003. № 4. С. 48–55.

45. Методологія рейтингування прозорості міст. URL: https://transparentcities.in.ua/storage/media/bz/template_files/default/mKlpLOzuaVK1pDYyBelZYdLedYWS0thZD8N4kSWg.pdf.

46. Мигаль Марія. Прозорість і відкритість: як вимірювати ці величини в Україні. URL: <https://mind.ua/openmind/20262465-prozorist-i-vidkritist-yak-vimiryuvati-ci-velichini-v-ukrayini>

47. Мінаєва І.М. Відкритість і прозорість діяльності органів публічної влади. *Теорія та практика державного управління*. 2008. Вип. 4. —С. 320-326. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Trpdu_2008_4_50.

48. Надолішній П.І. Управління сталим розвитком на засадах демократичного врядування: світоглядний і політико-правовий аспекти. *Теоретичні та прикладні питання державотворення*: Електронне наукове фахове видання Одеського регіонального інституту державного управління НАДУ при Президентіві України. Вип. 8. 2011. URL: http://www.academy.gov.ua/ej/ej9/doc_pdf/Sychova_MD.pdf/2009

49. Новакова О. В. Комунікативні аспекти формування довіри до влади

в українському суспільстві. *Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова*. Серія 22. Вип. 26. 2019. С. 31-36. Пазюк А. С. Механізми зв'язку з громад

50. Офіційний вебпортал парламенту України Верховна Рада України. URL: <https://rada.gov.ua>.

51. Петровський П. М., Радченко О. О. Теоретико-методологічні основи забезпечення легітимності публічної влади в сучасних умовах України. *Ефективність державного управління*. 2019. Вип. 2(59). Ч. 1. С. 29-40.

52. Пилаєва В. М. Адміністративно-правові засади забезпечення транспарентності в діяльності органів виконавчої влади в Україні: дис...канд. юрид. наук: 12.00.07. Харківський нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків. 2017. 245 с.

53. Пилаєва В. М. Реалізація принципу транспарентності діяльності органів виконавчої влади: європейський досвід. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2018. № 6-1. Т. 3. С. 23-29.

54. Поппер К. Відкрите суспільство та його вороги: у полоні Платонових чарів / К. Поппер; [пер. з англ. О. Коваленко]. К.: Основи, 1994. Т. 1. 444 с.

55. Про державну таємницю: Закон України від 21.01.1994 № 3855-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12>

56. Про забезпечення прозорості у видобувних галузях: Закон України від 18.09.2018 № 2545-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2545-19#Text>.

57. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11.09.2003 № 1160-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1160-15#Text>.

58. Про затвердження плану заходів щодо запобігання зловживанню надмірним впливом особами, які мають значну економічну та політичну вагу в суспільному житті (олігархами): Розпорядження Кабінету Міністрів від 24.11.2021 № 1582-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1582-2021->

p#Text .

59. Про затвердження Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних Постанова Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2015 р. № 835. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/835-2015- %D0%BF#n12](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/835-2015-%D0%BF#n12)

60. Про комітети Верховної ради України: Закон України від 04.04.1995 № 116/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/116/95-%E2%F0#Text>.

61. Про національну безпеку: Закон України від 21.06.2018 №2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> .

62. Про Національну стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021–2026 роки: Указ Президента України від 27.09.2021 №487/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/487/2021#top>.

63. Про схвалення Концепції проекту Закону України «Про основні засади державної комунікативної політики»: Розпорядження Кабінету Міністрів від 13.01.2010 №85-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85-2010-p#>

64. Про схвалення Концепції створення інтегрованої інформаційно-аналітичної системи «Прозорий бюджет»: Розпорядження Кабінету Міністрів від 11.02.2016 № 92-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/92-2016-p#Text>.

65. Про схвалення Стратегії здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації системи управління державними фінансами на період до 2025 року та затвердження плану заходів щодо її реалізації: Розпорядження Кабінету Міністрів від 17.11.2021 № 1467-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1467-2021-p#Text>.

66. Проект: Розбудова спроможності Національної академії державного управління при Президентові України для відкритого місцевого самоврядування. URL: https://www.nispa.org/files/publications/training/Transparency_openness_intelligi

bilityUA.pdf

67. Прозорі міста, стійка держава: як (успішно) Україна бореться з місцевою корупцією. URL: <https://ti-ukraine.org/blogs/prozori-mista-stijka-derzhava-yak-uspishno-ukrayina-boretsya-z-mistsevoyu-koruptsiyeyu/>

68. Прозорість, підзвітність та публічність: п'ять ЧаПів від посадовців волинських громад. URL: <https://www.prostir.ua/?news=prozorist-pidzvitnist-ta-publichnist-pyat-chapiv-vid-posadovtsiv-volynskyh-hromad>

69. Сайт Державного комітету телебачення і радіомовлення України. URL: http://comin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=167745&cat_id=112507

70. Словник сучасної економіки Макміллана [Текст] / Пер. з англ. О. Мороз, Т. Мороз; голов. ред. Д.В. Пірс. К.: АртЕк, 2000. 628 с.

71. Стадник Р.І. Відкритість органів влади в контексті законодавства про доступ до публічної інформації. *Інформаційна політика*. С. 55-59. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/putp/2012-2/doc/2/02.pdf>

72. Тимошенко Н.В. Співвідношення принципів відкритості та прозорості в діяльності органів місцевого самоврядування: "сіамські близнюки" чи узгоджена пара? *Ефективність державного управління*. 2015. Вип. 44 (1). С. 125-131. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2015_44%281%29_17

73. Тихомирова Є.Б. Транспарентність і відкритість діяльності влади та шляхи їх забезпечення: наукові записки. *Політологія*. К.: Видавничий дім "KM Academia", 2002. С. 39-43.

74. Ткач І. В. Принципи прозорості та відкритості як невід'ємна складова публічного управління: теоретичний аспект. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2019. № 12 (22).

75. Україна. Посібник з питань прозорості та громадської участі. Рада Європи. Перше видання, грудень 2017 року. URL: <https://rm.coe.int/ukraine-handbook-on-transparency-and-citizen-participation-ukr/16807893c4>

76. Шевчук Б.М. Європейські принципи належного врядування та

реформа системи органів виконавчої влади в Україні. *Демократичне врядування*. 2012. Вип. 9. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2012_-9_8

77. Шпортько О. Поле публічної політики. Політичний менеджмент. 2010. № 5(44). С. 90–96.

78. Як зробити місцеву владу прозорою? Аналітичний звіт Transparent Cities. URL: https://ti-ukraine.org/wp-content/uploads/2017/12/anatychnyy-zvit_prozorist.pdf

79. Bojan Bugarcic. Openness and transparency in public administration: challenges for public law. (Wisconsin international law journal, Vol. 22, № 3 (Fall 2004), str. 483-521). URL: <https://hosted.law.wisc.edu/wordpress/wilj/files/2012/02/bugarcic.pdf>

80. Hoad T F. The Concise Oxford dictionary of English etymology/ T.F. Hoad. OUP General, Oxford University Press. 1992. 553 p.

81. Transparency in Three Dimensions Frederick Schauer / 2011 U. ILL. L. REV. P 1339-1358. URL: <https://illinoislawreview.-org/wp-content/ilr-content/articles/2011/4/Schauer.pdf>

82. Transparency Principle as an Evolving Principle of EU Law – Vasiliki Karageorgou – 2012. URL: <http://www.right2info.org/resources/publications/eu-karageorgou-vasiliki-transparency-principle-as-an-evolving-principle-of-eu-law>